

Lietuvių totoriai

Nr.6(89)
„Litva tatarlary“

Lietuvos totorių laikraštis
Leidžiamas nuo 1995 m sausio mėn.

2005 m. lapkričio-gruodžio
ISSN 1822-2072

Jo Ekscelencijos Lietuvos Respublikos Prezidento
Valdo Adamkaus ir ponios Almos Adamkienės
sveikinimas su Naujaisiais 2006 metais Lietuvos totoriams.

Mieli tautiečiai,

**Nuoširdžiai sveikiname Jus su Naujaisiais 2006 metais!
Linkime Jums daug sveikatos, gerovės, laimės, sėkmės darbe, moksle,
asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime!
Taikos ir santarvės! Te pildosi Jūsų svajonės ir viltys!**

*Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos komitetas
Laikraščio "Lietuvos totoriai" redakcija*

Turkijos ambasadorė Šanivar Kizildeli Rama- zan Bairamo proga apsilankė Raižiuose

2005 m. spalio 3 d., pirmąją Ramadan Bairamo dieną, Raižiuose apsilankė Turkijos nepaprastoji ir įgaliotoji ambasadorė Lietuvoje ponija Šanivar Kizildeli. Kartu su garbinga viešnia į susitikimą su Alytaus apskrities totorių bendruomene atvyko ambasados pirmoji sekretorė ponija Nilufer Kaygisiz.

Svečius pasitiko Alytaus apskrities totorių bendruomenės pirmininkas Ipolitas Makulavičius, Kauno mečetės imamas Romas Jakubauskas, Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas.

Ponia ambasadorė gausiai susirinkusiems mūsų tautiečiams palinkėjo turiningai praleisti šią vieną svarbiausių musulmonams religinių švenčių. Susirinkusieji padėkojo ambasadorei už dėmesį Raižių mečetei ir Alytaus apskrities totorių bendruomenei.

Susitikimo metu pasikeista sveikinimo kalbomis. „Po Ramadano prasideda šeimų šventė. Kadangi Lietuvoje aš neturiu savo šeimos, nusprendžiau su jumis pabūti, pasveikinti jus šventės proga, pasidalyti džiaugsmiais. Linkėčiau jūsų bendruomenei dažniau susirinkti ir stiprėti. Širdimi aš esu su jumis“, – teigė ponija Š. Kizildeli, ambasadore Lietuvoje dirbanti antrus metus.

„Turkai ir totoriai turi bendras šaknis, tad tikimės, kad mūsų bendradarbiavimas stiprės“, – sakė Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas. Alytaus apskrities totorių bendruomenės pirmininkas Ipolitas Makulavičius ambasadorei priminė, kad Raižių bendruomenės namų durys jai visada atviros. Susitikimo dalyviai buvo pavaišinti arbata su garsiuoju totorių skanėstu – šimtalapiu bei vaisiais. Šimtalapį alytiškiai taip pat įteikė viešniai.

Susitikime su ambasadore dalyvavo apie penkiasdešimt mūsų tautiečių.

"LT" informacija

Ar sugebėsime išlikti savyje?

Ipolitas MAKULAVIČIUS

Labai smagu ir gera paimti į rankas mūsų mėnraštį „Lietuvos totoriai“ ir rasti jame ne vien totorių parašytus straipsnius. Pamatai, kad totorių gyvenimu domisi ir kitos tautybės piliečiai, tyrinėja ir aprašo totorių papročius, tradicijas bei istoriją. Man asmeniškai patiko studentų Domo Dedino ir Pavelo Rogočiovo studija „Totorių ir turkų papročiai“. Aprašyti papročiai galbūt yra skirtingi įvairiose vietovėse, kur gyvena totoriai. Tradicijos ir papročiai, neaprašyti Raižiuose, neatitiktų Keturiasdešimt totorių kaimo ar Baltarusijoje gyvenančių totorių papročių. Kiekviena vietovė savaip perėmė bei pritaikė krikščioniškas tradicijas. Nematau nieko blogo, kad pas mus vaikai turi kūmus (krikščioniškai – krikšto tėvus). Toks vaikas augdamas krikščioniškoje aplinkoje mažiau patirs psichologinių traumų. Totorių vaikas, išgirdęs iš lietuvių vaiko, kad jam kažką padovanojo krikšto tėvai, gali atsakyti, kad jis irgi gauna dovanų.

Dabar apie azaną. Noriu paminėti, kad kūdikis prieš azaną būtinai turi būti maudomas, suteikiamas jam gusel. Aprengtą, papuoštą azanui berniuką neša moteris, o priima vyras. Mergaitę, priešingai, azanui neša vyras, o priima moteris. Jie tampa vaiko kūmais. Švaros suteikimas, gusel tikintiems totoriams yra svarbus ritualas. Žmogų visur turi lydėti švaras – ir kai jis eina į mečetę, ir kai stovi prie vedybų stalo, ir kai palydi mirusiuosius, ir kai lanko kapus.

Noriu paminėti iš krikščionių perimtą žvakių naudojimą. Žvakių deginimas yra susijęs su velionio ar mirusiųjų paminėjimu. Kiekvienai žvakei perskaitoma malda, paminint mirusiojo vardą ir jo motinos vardą. Motinos vardas yra minimas ir skaitant maldą Jasen, paminint mirusiuosius. Žvakės buvo naudojamos šviesai mečetėje per Ramadano mėnesį. Jų buvo prinešama tiek daug, kad buvo užstatoma beveik pusė mečetės. Įvedus į mečetę elektrą, žvakių deginimas kapuose ramadano išvakarėse per vadinamąjį zaponsniką natūraliai tapo tradicija. Aš manau, kad žvakės liepsnelė - tai šviesos ir šilumos simbolis, ir nereikia to per daug smerkti, teigti, kad tai ne islamo tradicija. Kuo dažniau aplankysime kapus, tuo jie bus geriau prižiūrimi, tuo bus ramiau ir geriau mūsų širdžiai, sąžinei. Panašiai šviesos problemą spręsdavo ir ritualinių apeigų metu. Prie žvakėmis apstatyto ir jų šviesos nušviesto stalo susėdavo dešimt ar daugiau maldininkų ir skaitydavo Šv. Koraną. Atsiradus elektros apšvietimui žvakės natūraliai pradėtos statyti prie velionio, panašiai kaip pas krikščionis. Nesudegusios žvakės pagal tradiciją yra naudojamos namuose, kur gyvena velionis. Kambaryje, kuriame stovėjo velionio lova, statomas stalas, užtiesiama staltiesė, pastatoma vandens stiklinė, padedamas duonos kepalas. Šalia ant sienos pakabinamas rankšluostis. Ant stalo taip pat pastatomas šviesos skleidiklis. Iš vakaro uždegama žvakė, vėliau kitoks šviesos šaltinis (žibalinė lempa ar elektros

lemputė). Šviesa deginama nuo saulėlydžio iki saulėtekio. Toks velionio sielos apsilankymo kampelis turi stovėti keturiasdešimt dienų.

Žvakės daugiausia buvo savadarbės, iš bičių vaško. Trumpai papasakosiu, kaip jos buvo gaminamos. Į varinį puodą pripilama vandens ir jis kaitinamas, dedant vaško gabalėlių. Suminkštėjus vaškui, jo imama tiek, kiek reikia vienai žvakei. Jis minkomas rankomis, pašalinant vandenį. Tokia procedūra atliekama virš karštos viryklės šiltoje troboje. Iš išminkytos elastingos masės formuojamas lovelis, į kurį dedama dagtis. Dagtis susukama iš naudoto medvilninio audinio, ir suformuojamas strypas. Po to žvakė ritinama ant stalo ir taip suapvalinama.

Dar šiek tiek apie žvakių naudojimą. Lapkričio 10 d. televizijos žiniose buvo rodomas reportažas iš Jordanijos sostinės Amano, kuriame buvo susprogdinti keli viešbučiai ir žuvo daug žmonių. Mačiau arabų rankose degančias žvakutes, kuriomis buvo pagerbtas žuvusiųjų atminimas. Čia kilo mintis, ar reikia mums atsisakyti žvakių deginimo - mūsų tėvų, senelių bei prosenelių papročio, jeigu kas nors mums sako, kad tai ne islamo tradicija. Iš tikro reikia daugiau laikytis to, ką darė tėvai, ką darė mūsų ankstyvesnės kartos. Dabar niekas neaiškina, kodėl yra nepagarba nepaisyti mūsų mums įprastų elgesio formų. Todėl dažnai į mečetės maldų salę įeina apsiavę, o padarius jiems pastabą, išiseidžia, aiškina, kad šalta kojoms ir pan. Į mečetę einama ne šokti, bet melstis, įeiti į sąlytį su Alachu (Dievu). Sakoma: jeigu nemoki melstis, tai nors sek imamą, išiklausyk į maldą, netrukdyk kitiems melstis, laikykis rimties.

Noriu pakalbėti ir apsvarstyti kai kurias ritualines apeigas. Paskutiniai gedulingi pietūs už velionį prasideda malda. Jie ir baigiami malda. Susėdę prie stalo žmonės jokio maisto ar gėrimo nejudina, visi laukia, kol visi susės ir bus perskaityta malda. Prie pietų stalo turi sėsti visi, netgi ir tie, kurie nenori valgyti. Sėsti prie stalo - tai pagerbti velionį. Tai velionio paskutinės vaišės. Seniau niekas maisto ruošimui nieko nesamdė, nieieškojo profesionalių virėjų, kulinarų, maisto gamintojų. Visi tautiečiai, giminės padėdavo vieni kitiems. Visi darė tai, kas ką mokėjo. Vieni kočiodavo ir kepavo džaimas, kiti kepavo sadogą (bandeles), virdavo štukamensą, ryžių košę. Visi būdavo vieningi, draugiški. Dabar ieškoma, priekaištaujama, kad kažkas turi pasirūpinti profesionaliais maisto gamintojais, patarnautojais, duobkasiais ir pan. Dingo pagarba ir paskutinis patarnavimas velioniumi.

Pažiūrėkime, kaip atliekama paskutinė malda DŽENAZĖ NAMAZ. Ji atliekama atnešus velionį prie mečetės ar kapinėse. Visi vyrai kviečiami stoti eilėmis ir imamui vadovaujant atlikti šią maldą. Kiekvienas turi skubėti kuo greičiau stoti į eilę. Anksčiau buvo sakoma: bėk, nors krisdamas ant nosies, bet suspėk kuo greičiau atsistoti į eilę. Pagaliau, jei esi toli ir matai, kad

nesuspėsi atsistoti į eilę, tai nors sustok ir ramiai stovėk. Dabar maldininkai kviečia paskubėti, ateiti, bet kur tau. Stovi keletas žmonių sau, kalbasi, kažką aptarinėja, kai kas net rūkio. Tai ne išsigalvojimas, tokia tikrovė. Pažvelkite, kas darosi aplinkui ir visko pamatysite. Kalbant apie ritualines apeigas, noriu pasakyti ir priminti visiems, kad paskutinį namą pastatyti (sustatyti lėtas duobėje) velioniumi privalo sūnus, brolis ar artimas giminaitis. Tai paskutinis patarnavimas velioniumi ir nereikia jo perleisti pašaliečiui. Negaliu nepaminėti ir duobkasių elgsenos. Duobė turi būti pradėdama kasti nuo maldos Jasen skaitymo. Duobkasiai pagal senus papročius duobės vienos nepalieka. Jei iškilo būtinybė (kietas išlęš gruntas, per dieną nespėjama), tai skersai duobės padedama kartelė, kurią naudoja duobės dydžiui matuoti.

Svarbi yra malda, kurią perskaito imamas prie naujai supulto kapo. Ta malda vadinama TALKIN. Tai paskutinė malda velioniumi. Imamas visus papročius pasitraukti toliau nuo kapo. Reikia visiems tai ir padaryti.

Seniau laikydavosi tvarkos net eidami prie kapo. Prieidavo tik iš kairės pusės. Moterys laikydavosi aprangos etiketo, tai dabar atitinka ilgą drabužių ar ilgias kelnes.

Šios mintys gali būti ginčytinos. Tai natūralu. Sovietmečiu gyvenome nevienodomis sąlygomis, ne visi laikėsi susiklosčiusių tradicijų, papročių. Sugrįžti prie protėvių tradicijų yra nelengva, ypač kai mūsų tauta yra ant visiškos asimiliacijos slenkščio.

Ne visiems minėti papročiai, tradicijos yra priimtinos, suprantamos, tačiau seniau jų buvo laikomasi. Ne visiems bus priimtini kitų šalių papročiai, net jei bus teigiama, kad tai islamo tradicija. Mums, Lietuvos totoriams, išpažįstantiems islamą ir gyvenantiems Lietuvoje daugiau kaip 600 metų, dabar yra sudėtingas laikotarpis. Didelės žmonių migracijos sąlygomis mums, totoriams, išlaikyti senas tradicijas, papročius darosi vis sunkiau ir sudėtingiau. Tarybiniais metais perduoti jaunimui savo tradicijas tikrai buvo labai sunku. Ar galėjo išidėmėti imamo pamokymus, pasakytus tik per bairamą, jaunimas? Patys tie bairamai, jei vykdavo darbo dieną, būdavo sunkiai pasiekiami. Jei pareikši, kad šiandien tau šventė - bairamas, būsi nesuprastas. Niekas to ir nesakydavo. Mečetėje netgi per šventes, jei jos būdavo darbo dieną, lankydavosi tik pensinio amžiaus žmonės.

Keletas jaunuolių, dabar lankančių religijos pamokas, tautos tradicijų bei papročių neišsaugos. Jei į susirinkimus nedarbo dieną susirenka tik ant vienos rankos pirštų suskaičiuojami tautiečiai, tai nėra ko svajoti apie šviesią tautos ateitį. Ši ateitis pati ateis, o kitų atnešta bus šalta, nesuprantama. Tautos išlikimo problema aktuali ne tik Raižiams, bet ir visiems Lietuvos totoriams, kad ir kur jie gyventų.

Galbūt šie mano pamąstymai kai ką pabudins iš lėtargo miego, o gal kas nors pratęs mano mintis, pasidalins savo samprotavimais.

Kviečiu visus į atvirą diskusiją.

2006-ųjų metų musulmonų švenčių ir atmintinų datų kalendorius

Krikščioniško kalendoriaus data	Mėnulio kalendoriaus data	Šventės bei atmintinos datos pavadinimas
2006 m. sausio 9 d., pirmadienis	1426 m. Zul Chidža 9 d.	Arafato diena
2006 m. sausio 10 d., antradienis	1426 m. Zul Chidža 10 d.	Kurban bairamas
sausio 11 d., trečiadienis	Zul Chidža 11 d.	Kurban bairamas
sausio 12 d., ketvirtadienis	Zul Chidža 12 d.	Kurban bairamas
sausio 13 d., penktadienis	Zul Chidža 13 d.	Kurban bairamas
2006 m. sausio 31 d. antradienis	1427 m. Muharram 1 d.	Naujieji Metai
2006 m. vasario 9 d., ketvirtadienis	1427 m. Muharram 10 d.	Ašure
2006 m. kovo 1 d., trečiadienis	1427 m. Safar 1 d.	Mėnesio pradžia
2006 m. kovo 30 d., ketvirtadienis	1427 m. Rabiulavval 1 d.	Mėnesio pradžia
2006 m. balandžio 9/10 d., sekmad./	1427 m. Rabiulavval 11/12 d.	Mauliud (Pranašo
/pirmadienis		gimimo diena)
2006 m. balandžio 29 d., šeštadienis	1427 m. Rabiulakhir 1 d.	Mėnesio pradžia
2006 m. gegužės 28 d., sekmadienis	1427 m. Džumadalavval 1 d.	Mėnesio pradžia
2006 m. birželio 27 d., antradienis	1427 m. Džumadalakhir 1 d.	Mėnesio pradžia
2006 m. liepos 26 d., trečiadienis	1427 m. Radžab 1 d.	Šv. mėnesio pradžia
2006 m. liepos 30/31 d., sekmad./	1427 m. Radžab 5/6 d.	Regaib
/pirmadienis		
2006 m. rugpjūčio 20/21 d. sekmad./	1427 m. Radžab 26/27 d.	Isra ir Miradž
/pirmadienis		
2006 m. rugpjūčio 25 d., penktadienis	1427 m. Šaban 1 d.	Mėnesio pradžia
2006 m. rugsėjo 7/8 d. ketvirt./penktad.	1427 m. Šaban 14/15 d.	Beraat
2006 m. rugsėjo 24 d., sekmadienis	1427 m. Ramadan 1 d.	Ramadano pradžia
2006 m. spalio 19/20 d., ketvirtad./penktad.	1427 m. Ramadan 26/27 d.	Kadr naktis
2006 m. spalio 23 d., pirmadienis	1427 m. Šavval 1d.	Ramadan bairamas
spalio 24 d., antradienis	Šavval 2 d.	Ramadan bairamas
spalio 25 d., trečiadienis	Šavval 3 d.	Ramadan bairamas
2006 m. lapkričio 22 d., trečiadienis	1427 m. Zul Kaada 1 d.	Mėnesio pradžia
2006 m. gruodžio 22 d. penktadienis	1427 m. Zul Chidža 1 d.	Mėnesio pradžia
2006 m. gruodžio 30 d. šeštadienis	1427 m. Zul Chidža 9 d.	Arafato diena
2006 m. gruodžio 31 d. sekmadienis	1427 m. Zul Chidža 10 d.	Kurban bairamas
2007 m. sausio 1 d. pirmadienis	1427 m. Zul Chidža 11 d.	Kurban bairamas
2007 m. sausio 2 d. antradienis	1427 m. Zul Chidža 12 d.	Kurban bairamas
2007 m. sausio 3 d. trečiadienis	1427 m. Zul Chidža 13 d.	Kurban bairamas

Sudarė Lietuvos musulmonų dvasinė valdyba - muftiatas

Muftijus Ramazanas Krinickis

Laikraštį "Lietuvos totoriai" ieškokite internete

Pagal bendrą susitarimą su Tautinių bendrijų namais nuo šiol su laikraščio „Lietuvos totoriai“ elektronine versija bus galima susipažinti Tautinių bendrijų namų tinklalapyje adresu: www.tb.lt. Užėjus į tinklalapį reikia paspausti nuorodą „Tautinės mažumos“, jai atsidarius – „Totoriai“. Šioje svetainėje galima perskaityti paskutinį laikraščio numerį. Ten taip pat įdėtas laikraščio „Lietuvos totoriai“ archyvas.

Įvyko diskusija apie Turkijos narystės Europos Sąjungoje perspektyvas

Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas š. m. lapkričio 14 d. dalyvavo LTV 2 kanalo televizijos diskusijų laidoje „Kultūros kodas“. Jos tema buvo skirta galimai Turkijos narystei Europos Sąjungoje. Laidoje taip pat dalyvavo Lietuvos Respublikos Prezidento patarėja dr. Halina Kobeckaitė bei pranciškonų vienuolis Arūnas Peškaitis. Laidą vedė kultūrologas Almantas Samalavičius. Laida buvo transliuota lapkričio 17 d. 19.55 val.

"LT" informacija

Maloni staigmena

Galina MIŠKINIENĖ

Lapkričio 15 dienos lietingą vakarą su Adu Jakubausku susitikome Vingio stotelėje. Mes skubėjome į p. Rimgaudo Abraičio butą, į paskirtą pasimatymą su p. Aliu Vilčinsku, prieš dieną atskridusiu iš Londono. Alis Vilčinskas atskrido ne tuščiomis rankomis: su savimi atvežė šeimos relikviją – chamailą. Būtent jo apžiūrėti ir skubėjome su Adu tą lietingą vakarą.

Norint papasakoti apie šį susitikimą, reikėtų nukrypti į jo priešistorę. Lietuvos totorių bendruomenė artimiausiu metu planuoja įsteigti Trakų istorijos muziejų ekspoziciją, skirtą jų tautos garbingai istorijai. Galvojant apie tokio stendo atsiradimą Adas Jakubauskas kreipėsi į mūsų tautiečius pagalbos renkanti eksponatus. Kreipimasis buvo išspausdintas laikraštyje „Lietuvos totoriai“. Tačiau ėjo laikas, o atsiliepusių nebuvo nė vieno. Eilinis kartas parodė mūsų tautiečių abejingumą savo tautos vardui, jo išlikimui. Yra išnykę jau daug tautų, kurios per mažai save mylėjo ir gerbė, o, matyt, kartu buvo ir per silpnos, kad išliktų šiame pasaulyje, neįėjus ir mes jau žengiam žingsnį link tokio paties likimo. Ir štai, maloni staigmena: mūsų kreipimąsi perskaitė p. Alis ir atvežė rankraštį.

Mūsų skaitytojui norėčiau trumpai priminti rankraščių atsiradimo istoriją.

Apgyvendintų Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje Lietuvos totorių istorija siekia apie 600 metų atgal, tikėjimės, kad ji dar tęsis. Apie XVI a. atvykėliai prarado savo gimtąją kalbą. Perėmę baltarusių, vėliau lenkų kalbą, religinius ir pasaulietinius tekstus jie rašė šiomis kalbomis, arabų rašmenimis. Taip susiformavo totorių kitabų, rašytų baltarusių ir lenkų kalbomis, raidynas. Žinomi Lietuvos totorių rankraščiai datuojami XVII a. vid. – XIX a. Pagal savo turinį rankraščiai skirstomi į Koranus, kitabus, chamailus, tefsirus ir tedžvidus. Žodis *kitabas* arabų kalboje reiškia knygą. Tačiau kitabais vadindavo tik labai didelio formato ir apimties knygas. Iš jų buvo galima sužinoti apie musulmonų apeigas, tradicijas, susipažinti su populiariais *chadisais* – padavimais apie pranašą Muchamedą ir jo pirmtakus. Daug vietos juose užimdavo rytietiškos apsakos, folkloras, kartais Biblijinės legendos. *Chamailus* (maldaknyges) sudaro arabų bei turkų kalbomis rašyti maldų tekstai ir jų paaiškinimai baltarusių bei lenkų kalbomis. Čia galima rasti ne tik maldų, bet ir žinių apie musulmonų chronologiją, patarimų, kaip gydyti ligas maldomis, sapnų

aiškinimų, laimingų ir nelaimintų dienų išpranašavimų. *Tefsirai* – tai Koranas su tarpeiliniu atpasakojimu, komentaru lenkų kalba. Jie padeda suprasti Šv. Rašto turinį. Šios knygos yra unikalios. *Tedžviduose* yra išdėstomos Korano skaitymo taisyklės.

Visos šios knygos Lietuvos totoriams turėjo didelę kultūrinę ir švietėjišką reikšmę. Tai rankraštinė tradicija, kuri padėjo ne tik išsaugoti praeitų amžių istorinę atmintį, bet ir papročius bei tradicijas musulmonų šeimose. Per amžius raštija buvo ir vieninteliu Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės totorių religinės kultūros šaltiniu.

Štai, sėdime jaukioje Abraičių šeimos aplinkoje. Rankoje laikau atvežtą chamailą. Kaip ir kiekvienašyk prisilietimas prie rankraščio būna jaudinanti akimirka, taip ir ši kartą jaudinausi, už nugaros tarsi stovėjo praeities laiko erdvė su tais, kurie šį chamailą rašė, kurie jį skaitė. Rankraštis tai mūsų gyva istorija. Kiek žmonių lietė šį gražų odos viršelį? Kas jį parašė? Kas iš jo skaitė? Aibė klausimų ir kol kas nė vieno atsakymo.

Ant stalo gulintis rankraštis buvo nedidelio formato (6,5x10 cm). Iš visų 59 rankraščių vienetų, aprašytų knygoje „Lietuvos totorių rankraščių katalogas“, šis rankraštis pats mažiausias. Glotnus, žalsvos spalvos popierius be vandens ženklų. Tai gali reikšti, kad chamailas sudarytas arba perrašytas XIX a. viduryje. Rankraštyje neradome nei autoriaus nei perrašinėtojo vardų. Dabartiniam savininkui Aliui Vilčinskui chamailas atiteko iš jo močiutės, kuri ir buvo paskutinis jų šeimoje žmogus, mokantis skaityti šiuos rankraščius. Tekstai surašyti tradiciniu rudos spalvos rašalu iš šafrano ir skambėjo arabų, turkų ir baltarusių kalbomis. Turinys yra būdingas tokio tipo rankraščiams: pagrindą sudaro maldos įvairioms progoms, musulmoniškas kalendorius, pranašo Muchamedo chadisai, nijetai. Temos viena nuo kitos yra atskirtos *babais*.

Labai smagu, kad galėsime šį rankraštį įtraukti į žinomų mums rankraščių sąrašą. Kiekvienas toks radinys praturtina Lietuvos totorių kultūros apčiuopiamumą. Po išsamios analizės chamailas bus perduotas į Trakų istorijos muziejų, kur jį galės pamatyti kiekvienas.

Ačiū p. Aliui Vilčinskui už perduotą rankraštį, už šį neįkainojamą mūsų tautiečių palikimą. Noriu tikėti, kad po šio straipsnio atsiras ir daugiau bendruomenės narių, galinčių prisidėti prie ekspozicijos rengimo.

Paliko šviesius prisiminimus

Jonas LAURINAVIČIUS

„Kaišiadorių aidų“ laikraščio redaktorius

Nuo pat jaunystės totoriai man buvo nenauji. Kai aš mokiausi Onuškių vidurinėje mokykloje (1951–1958 m.), kone kasdien praeidavau pro totorišką sodybą priešais miestelio turgų. Joje gyveno maloni, aplinkinių gerbiama šeima. O mokykloje rusų kalbą ir literatūrą dėstė totorė Sofija Jakubauskaitė, kilusi nuo Butrimonių. Tai buvo vienintelė totorė mokytojų kolektyve. Jauna, liekna, graži, maloni. Ją vertino kolegos, mokiniai irgi jos nepeikė. Rusų kalbą dėstė ir mokyklos direktorė Joana Stankevičienė, kurios vienas sūnus vėliau tapo Lietuvos Respublikos premjeru, o kitas – „Tiesos“ laikraščio vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoju, taip pat Juozas Lebonka, vėliau žinomas dr. V. Kudirkos kūrybos tyrinėtojas, žinomas kraštotyrininkas. Su mokytoja S. Jakubauskaite kurį laiką palaikiau ryšį ir kai ji mokytojo Pasamovio septynmetėje ir Pivašiūnų vidurinėje mokykloje.

Mokydamasis vidurinėje mokykloje, glaudžiai bendradarbiau su Varėnos rajono „Tarybinio kelio“ redakcija. Laikraščio redaktorius buvo Jokūbas Dzenajavičius. Tai buvo mielas, darbštus žmogus. Jaunystėje jis rašė eilėraščius, bendradarbiavo su vaikų laikraščio „Kregždutė“ redakcija, iš jo literatūrinių bandymų kai kas buvo ir išspausdinta. Galbūt dėl to jis buvo toks dėmesingas jaunųjų literatų būreliui, kuris veikė prie šios redakcijos. Su literatais dalyvaudavo literatūrinuose vakaruose, mielai sutikdavo, kad rajono laikraščio puslapiuose būtų spausdinama jaunųjų literatų kūryba. Mano atmintyje jo paveikslas išliko šviesus.

Kaišiadorių rajono Tarybų rūmuose buvo ir redakcija, kurioje aš dirbau, ir „Žinijos“ draugijos rajono skyrius. Šiam skyriui vadovavo totorius Aleksandras Jakubauskas. Nuolat su juo susitikdavau, nuolat bendraudavom. Visada mūsų santykiai buvo draugiški, nuoširdūs.

Žiežmarių gyvenvietės (Kaišiadorių r.) tarybos vykdomojo komiteto pirmininku ilgus metus dirbo totorius Adomas Jakubauskas. Tvarkėsi gerai, buvo giriamas. Atgimimo metais jis buvo pakviestas į iškilmes prie gyvenvietės tarybos administracinio pastato iškelti Lietuvos trispalvę. Aidint tautiška giesmei, tą jis ir padarė. Ant to paties stiebo trispalvę plevėsuoja ir dabar.

Prieš keletą metų susipažinau su Elektrėnų savivaldybės „Ažuolyno“ vidurinės mokyklos lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Vilija Vilčinskaite – Milkamanavičiene. Ji irgi totorė, kilusi nuo Onuškių. Tai ne tik puiki pedagogė, bet ir žinoma literatė. Jos eilėraščiai spausdinti Trakų ir Elektrėnų literatų kūrybos almanachuose, respublikinėje ir vietinėje spaudoje. Vilija ruošia savo pirmąjį eilėraščių rinkinį. Jos poezija lyriška, emocionali.

Mano gyvenime totoriai paliko šviesius prisiminimus. Ir dabar man su jais bendradarbiavimas mielas, malonus.

2005 m. liepos 11 d.

TOTORIAI SUSITIKO VARĖNOJE

Anelė RUDĖNAITĖ

2005 m. lapkričio 5 dieną į miesto kavinės „Šaka“ atskirą salę susirinko apie 20 įvairaus amžiaus Lietuvos totorių iš mūsų rajono, Alytaus, Druskininkų ir Vilniaus ne tik arčiau susipažinti, bet ir maloniai pabendrauti – tądien buvo oficialiai įsteigta Lietuvos totorių Varėnos rajono bendruomenė, išrinktas komitetas ir vadovai.

Kai ilgą ir platų stalą erdvoje kavinės salėje glaudžiai apsidėjo inteligentiški žmonės, daugiau ar mažiau rytietiškais veido bruožais, Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas džiugiai pripažino nesitikėjęs, kad Varėnos ir Druskininkų kraštuose gyvena nemažai jo tautiečių. Daugumą jų atvyko su šeimomis, kai kurie – pasipuošę nacionaliniais drabužiais ar bent tradiciniais galvos apdangalais. Ant aukso spalvos staltiese užtiesto stalo puikavosi du dideli totorių nacionaliniai pyragai šimtalapiai, vaisiai, sulčių ašočiai ir mineralinis vanduo. Nei iš pradžių, nei vėliau niekas nepageidavo bent lašelio alkoholio.

Susitikimas prasidėjo bendra malda dr. A. Jakubauskui skaitant Koraną arabų kalba. Dievo sėkmės ir globos varėniškių bendruomenei jis palinkėjo lietuviškai.

Vyriausiasis susitikimo dalyvis, žurnalistas, Lietuvos totorių kultūros draugijos steigėjas ir Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos garbės pirmininkas Mensaidas Bairaševskis prisiminė prieš 18 metų jo įsteigtos draugijos veiklos pradžią: kai į pirmąjį susirinkimą atėjo 25, į antrąjį – 250, o vėlesniuose jau dalyvaudavo daugiau nei 600 totorių iš visos šalies.

Pasak kalbėtojo, Lietuvos totoriai turi pažinti ir gerbti savo istoriją bei auklėti vaikus taip, „kad nepražūtų mūsų tauta“.

Dainuoja Leila Mirzojeva

M. Bairaševskis prisiminė, kad per 600 metų totoriai daug yra nuveikę „mūsų Lietuvai“, o jų gyvenamąsias vietas iki šiol liudija po visą šalį išsivarsčiusių kaimų pavadinimai, tokie kaip Totorėnai, Totoriai, Totorinė, Totoriškės, Totorkalnis, Totorkiemis, Keturiasdešimt totorių ir pan. Dabar svarbiausia, anot jo, kuo dažniau burtis šeimomis, supažindinti tarpusavyje jaunimą „tuomet ir totorių daugiau užaugs“.

Garbaus amžiaus vyras apgailestavo po akių operacijos dar silpnokai matęs, tačiau tvirtino tikrai jaučiąs, kad sėdi tarp savo brangių tautiečių, kurie – galbūt – yra jo giminės...

Dabartinis Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas trumpai apžvelgė pastaraisiais metais nuveiktus darbus, iš kurių paminėjo naujai sukurtas ir kurtinas totorių bendruomenes, prieš 10 metų įsteigtos Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos veiklą kartą per mėnesį leidžiamą laikraštį „Lietuvos totoriai“ ir pan. Šį rugsėjį dokumentinis filmas „Murzų ainiai Lietuvos žemėje“ laimėjo pirmąją vietą už geriausią scenarijų tarptautiniame musulmoniško kino festivalyje Kazanėje.

Dr. Adas Jakubauskas pasidžiaugė, kad Trakų pilies muziejuje nuo kitų metų pradės veikti nuolatinė Lietuvos totorių kultūros, meno, istorijos ekspozicija. Varėnos totorių susibūrimo idėjos autorei ir vykdytojai Liusei Gaidukevičienei iš Subartonių jis įteikė Koraną iš arabų kalbos išverstą į rusų kalbą.

Kiti susitikimo dalyviai taip pat rado šiltų žodžių savo tautiečiams, nors kai

kuriuos iš jų matė pirmą kartą gyvenime. Pavyzdžiui, daug prisidėjęs atnaujinant musulmonų mečetę Raižiuose Alytaus totorių bendruomenės pirmininko pavaduotojas Jokūbas Aleksandravičius pripažino buvęs „tarp savų“, jis su šeima kaskart jaučiąs ypatingą dvasios pakylėjimą.

Susitikime dalyvavę 10 varėniškių totorių visais balsais nutarė įsteigti Lietuvos totorių Varėnos rajono bendruomenę. Be ilgų svarstymų bendruomenės pirmininke buvo išrinkta L. Gaidukevičienė, jos pavaduotoju – Jonas Chaleckas, sekretore – Liubovė Chaleckienė, buhalterė – Tamara Stašienė, revizoriumi – Leonas Dženajevičius.

Pasibaigus oficialiajai daliai, Aleksandro Melecho vadovaujamo Lietuvos totorių ansamblio „Alije“ šokantiems, grojantiems ir dainuojantiems trims jaunučiams artistams nemaž netrūkdė tarp jų pradėjusios nardyti kavinės darbuotojos su vištienos kepsniais bei arbata. Žiūrovai pasirodė besantys itin dėmesingi ir, atsukę nugaras į garuojančius patiekalus, linksmai plojo egzotiškos muzikos taktan.

Nė vienas susitikimo dalyvis nebuvo paleistas namo, neparagavęs tikro totorių nacionalinio skanėsto – šimtalapio. Beje, matematikos mokytojos T. Stašienės keptas šimtalapis buvo ypač gardus...

Straipsnis perspausdintas iš nepriklausomo Varėnos rajono laikraščio „Merkio kraštas“ Nr. 87(7419), 2005 m. lapkričio 11 dienos numerio.

Susirinkimo metu L.Chaleckienė, M.Bairaševskis su žmona Ramzija ir Adas Jakubauskas

Ibrahimui Kanapackiui atminti

2005 metų spalio 17 dieną Minsko baltarusių ir totorių visuomenė dalyvavo Ibrahimo Kanapackio atminimo vakare. Netekusi I. Konopackio, totorių bendruomenė prarado istorijos mokslų kandidatą, Baltarusijos valstybinio M. Tanko pedagoginio universiteto istorijos katedros docentą, Baltarusijos musulmonų muftijaus pavaduotoją, Minsko musulmonų bendruomenės pirmininką, Baltarusijos visuomeninio totorių susivienijimo „Zikr ul – Kitab“ valdybos narį, laikraščių „Žyzn“ („Gyvenimas“), „Tatarskaja žyzn“ („Totorių gyvenimas“) redaktorių. I. Kanapackis staiga mirė šių metų rugsėjo 10 dieną, eidamas 56

I. B. Kanapackis puoselėjo ir skleidė žinias apie totorius. Jo parengtos monografijos apie Lenkijos, Lietuvos ir Baltarusijos totorių istoriją, kultūrą, religiją, daugybė straipsnių laikraščiuose ir žurnaluose, vienuolika mokslinių – praktinių konferencijų labai praplėtė totorių istorijos mėgėjų žinias. Žinios ir išvados, pateiktos I. Kanapackio moksliniuose darbuose, buvo ir yra svarus indėlis į šiuolaikinę totorių etnos istorijos interpretaciją. I. Konopackis buvo žinomas ir gerbiamas Baltarusijos, Rusijos ir Tatarstano mokslininkų už sąžiningumą ir principumą.

I. Kanapackis buvo didelis Tatarstano Respublikos draugas ir patriotas. Jo straipsniai apie totorius ir Tatarstaną Baltarusijos enciklopedijoje pilni nuoširdžios meilės ir pasididžiavimo savo istorine tėvyne, savo darbščia tauta.

I. Kanapackis taip pat buvo talentingas pedagogas. Jį ypač mėgo M. Tanko Baltarusijos pedagoginio universiteto studentai ir dėstytojai. Jo dukra taip pat istorikė. Ji tęsia tėvo pradėtą darbą. I. Konopackio dėka pirmieji jauni totoriai iš Baltarusijos buvo nukreipti į Rusijos

islamišką universitetą Kazanėje. I. Konopackis ruošėsi ginti habilitacinį darbą, tačiau nesusėpė.

I. Kanapackis buvo ryškus visuomenės veikėjas. Jam dalyvaujant šiuolaikinėje Baltarusijos Respublikoje atstatytos aštuonios mečetės. Paskutiniais metais I. Konopackis visas jėgas atidavė, kad būtų atstatyta centrinė mečetė Minske. Dirbant šį darbą jį ir užklupo netikėta mirtis. Būdamas antruoju žmogumi Baltarusijos musulmonų bendruomenės (Umos) hierarchijoje, Ibrahimas Konopackis buvo tolerantiško, šviečiamąjo Islamo šalininkas, aktyviai kovojo dėl jo įtvirtinimo islamiškoje respublikos bendruomenėje, nesileisdavo į kompromisus, kai buvo bandoma panaudoti Islamą siekiant politinių tikslų.

Ibrahimas Kanapacks visų, kas asmeniškai jį pažinojo, atmintyje liko šviesus ir drąsus žmogus, turintis aiškias pilietines pozicijas, kuris nepailsdamas visuomenėje skiepijo aukštą moralę, karštai mylėjo savo Tėvynę, totorių ir baltarusių tautas.

"LT" informacija

URAZA BAIRAMAS KLAIPĖDOJE

Lilija ALIMOVA

Klaipėdos totorių bendruomenės „Nur“ sekretorė

Uraza Bairamas – viena iš svarbiausių musulmoniškų švenčių (pasninko pabaigos šventė). Prieš ją Ramadano mėnesį musulmonai pasninkauja 30 dienų.

Lapkričio 12 dieną Lietuvos rusų sąjungos Klaipėdos skyriaus patalpose Uraza Bairamą šventė totorių bendruomenės „Nur“ nariai. Susirinkusiesiems kalbą pasakė bendruomenės pirmininkas Fliuras Šaripovas. Jis visus pasveikino su švente ir perdavė Vilniaus, Kauno, Panevėžio, Visagino totorių sveikinimus, taip pat Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininko humanitarinių mokslų daktaro Ado Jakubausko nuoširdžius palinkėjimus ir sveikinimą.

Prie šventinio stalo šiltoje, draugiškoje aplinkoje mes pasveikinome vieni kitus su Uraza Bairamu, pasikeitėme naujausiomis žiniomis, aptarėme tolimesnio darbo planus.

Per vasaros atostogas 5 mūsų bendruomenės vaikai išsėjos musulmoniškoje stovykloje Trakuose ant gražaus ežero

kranto. Stovyklą organizavo Kauno mečetės imamas Romas Jakubauskas. Draugės Renata Gibadulina ir Guzal Mursalimova su malonumu prisimena vasaros stovyklą. Susidraugavę vaikai vėliau susitiko Vilniuje, kur kartu praleido dieną, lankėsi sekmadieninėje totorių mokykloje. Draugės sako, kad buvo labai šaunu.

Mes su dideliu susidomėjimu iš klausėme Fliuro Šaripovo pasakojimą apie kelionę į Kazanę su Lietuvos delegacija per jos tūkstantmečio jubiliejų. Tatarstano sostinė išiminė svetingumu, turtingu, spalvingu koloritu.

Didelį įspūdį paliko mečetė „Kul Šarif“, visus pakerėjusi savo originalumu, grožiu, didybe. Mečetė harmoningai išsilieja į Kremliaus architektūrinį ansamblį. Ją šiandien mums primena kelionės nuotraukos.

Šventė pabaigoje buvo sudainuotos senovinės ir šiuolaikinės totoriškos dainos.

SKIRTINGOS TAUTOS IR LYGYBĖ: DIALOGAS SU ŽINIASKLAIDA

Galimas SITDYKOVAS

Paskutinę spalio savaitę Vilniuje, Amerikos kultūros centre, įvyko seminaras tema „Skirtingos tautos ir lygybė: dialogas su žiniasklaida“. Seminaras buvo trijų dalių: sveikinamosios, pagrindinės ir diskusinės.

Pirmoje seminaro dalyje sveikinimo kalbą pasakė JAV ambasadorius Lietuvoje Stefanus Donaldas Malas (tarp kitko, kalbėjęs lietuviškai), Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie LR Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas, Seimo pirmininko pavaduotojas Gintaras Steponavičius.

Antroje, pagrindinėje seminaro dalyje apie žiniasklaidos ir žurnalistų atsakomybę dėl etninio, tautinio nepakantumo skleidimo ir globalizacijos problemų kalbas sakė Žurnalistų etikos komisijos pirmininkas Romas Gudaitis, Socialinių tyrimų instituto jaunesnioji mokslinė bendradarbė Vida Beresnevičiūtė, Vytauto Didžiojo universiteto Politikos ir diplomatinės instituto direktorius, profesorius Leonidas Donskis.

Pagrindiniu šios dalies pranešėju tapo Pakistano kilmės Belgijos pilietis, ENAR (Europos organizacija prieš rasizmą) prezidentas Baši Kuraiši, kalbėjęs tema „Žiniasklaida ir tautinės bendrijos. Islamofobija“. Pasitelkdamas įdomius ir įvairius pavyzdžius jis įtikinamai parodė, kad kai kurie laikraščiai, radijas ir televizijos Danijoje, Vokietijoje, Belgijoje ir kitose Europos šalyse neretai skelbia melagingą arba iškraipytą informaciją apie nacionalines bendruomenes, apie Islamą ir musulmonus, patarė, kaip išvengti tokių reiškinių. Labai svarbus jo akcentas apie mintį, kad emigrantai turi ne tik reikalauti laikytis jų teisių, bet ir turi stengtis siekti integracijos naujojoje šalyje, pritaipyti, išmokyti valstybinę kalbą, susipažinti su valstybės, kurioje gyvena, įstatymais.

Vertėtų pabrėžti, kad problemos, apie kurias kalbėjo svečias iš Belgijos, dar nėra aktualios Lietuvai, Baltijos šalims ir kitoms naujoms Europos Sąjungos narėms. Šiose šalyse nėra Vakarų Europai būdingo milžiniško emigrantų iš Azijos ir Afrikos šalių antplūdžio. Ar po kelių dešimtmečių tokios situacijos nebus ir Lietuvoje, niekas negali pasakyti. Svečio iš Belgijos kalba seminaro dalyviams – Lietuvos tautinių bendrijų atstovams – buvo daugiau prognozuojamojo pobūdžio.

Tautinės bendrijos pačios turėtų būti labiau suinteresuotos ginti ir realizuoti savo interesus, nes „skęstančiųjų gelbėjimas – pačių skęstančiųjų reikalas“. Spauda, radijas, televizija – tik mūsų gyvenimo veidrodys, kartais kreivas, ne visada objektyvus, bet perteikiantis vaizdą, kurio bendruomenės dažniausiai vertos.

Летувос Тѣфотриай

РАЗНООБРАЗИЕ НАРОДОВ И РАВЕНСТВО: ДИАЛОГ СО СРЕДСТВАМИ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ

Галим СИТДЫКОВ

В последней декаде октября в Вильнюсе - в Институте Америки - состоялся семинар на тему: "Разнообразие народов и равенство: диалог со средствами массовой информации". Семинар состоял из трех частей: приветственной, основной и дискуссионной.

В первой части семинара выступили с приветственными речами посол США в Литве Стефен Дональд Мулл (говорил он, кстати, на литовском языке), генеральный директор Департамента национальных меньшинств и эмиграции Антанас Петраускас, заместитель председателя Сейма Литвы Гинтарас Степонавичюс. Следует отметить, что после теракта против США, совершенного 11 сентября 2001 года, именно Г.Степонавичюс организовал встречу с руководителями мусульманских общин в вильнюсском ресторане «Ал-Аддин». Очевидно, работа с национальными меньшинствами входит в сферу его обязанностей.

Во второй, основной, части семинара с сообщениями об ответственности средств массовой информации и журналистов за распространение этнической, национальной нетерпимости, проблемах глобализации выступили инспектор Комиссии по журналистской этике Ромас Гудайтис, младший научный сотрудник Института социальных исследований Вида Береснявичюте, директор Института политики и дипломатии Университета Витаутаса великого профессор Леонидас Донскис.

Главным докладчиком в этой части семинара стал гражданин Бельгии президент ENAR (Европейская сеть против расизма) Баши Курайши, который выступил с сообщением на тему: «Средства массовой информации и национальные общины. Исламофобия». На интересных и разнообразных примерах он убедительно показал, что отдельные газеты, журналы, радио и телевидение Дании, Бельгии, Германии других стран Европы нередко распространяют ложную или искаженную информацию о национальных общинах, об исламе и мусульманах, высказал ряд предложений, как бороться с такими явлениями. Очень важным явился его акцент на мысли о том, что эмигранты должны не только требовать соблюдения своих прав, но также сами стремиться к интеграции в новой стране проживания, приспосабливаться, привыкать к европейским условиям жизни.

Следует подчеркнуть, что проблемы, о которых говорил докладчик из Бельгии, не являются пока актуальными для Литвы, для стран Балтии и других новых членов Евросоюза. В этих странах отсутствует, характерный для западной Европы, огромный приток эмигрантов из Африки и Азии. Возникнет такая ситуация в Литве или нет, когда, через сколько десятилетий, при каких обстоятельствах - никто ответить не может. То есть его выступление носило для участников семинара - представителей национальных общин Литвы - прогностический характер.

В третьей части семинара - дискуссионной - фактически

никакой дискуссии не возникло. Были вопросы участников семинара к основным докладчикам и ответы.

Следует подчеркнуть, если у нас, в Литве, возникнут проблемы, подобные Бельгии, Дании или Германии, их будут решать не участники данного семинара, а правительство Литвы и вновь прибывшие эмигранты. Это абсолютно ясно также как то, что сегодня проблемы русских решают или пытаются решать русские общины, а не украинские, а проблемы татар решают не еврейские или караимские общины. Все, как говорится, купаются в собственном соку. Хуже всего то, что внутри самих национальных общин, мягко выражаясь, сплошные разногласия. Поэтому трудно объективно взвесить и оценить, что больше всего затрудняет реализации прав национальных меньшинств: средства массовой информации или собственные разборки, отсутствие единства? Скорее всего последнее.

Кто больше всего должен быть заинтересован в объединении хотя бы самих национальных общин для защиты и реализации собственных интересов? Естественно, сами общины, ибо «спасение утопающих - дело рук самих утопающих». Пресса, радио, телевидение - это всего лишь зеркало нашей жизни, иногда кривое, не всегда объективное, но именно такое отражение, которого общество скорее всего заслуживает.

Избран новый муфтий мусульман Беларуси

В Минске прошел VI внеочередной съезд Мусульманского религиозного объединения в Республике Беларусь. Главным событием данного форума стало избрание нового муфтия организации. Им стал председатель республиканского общественного объединения татар "Зикр уль-Китаб" ("Память и книга") Абу-Бекир Шабанович. Он сменил на данном посту Исмаила Александровича, который являлся белорусским муфтием более 10 лет.

Памяти И.Б.Канапацкого

17 октября 2005 года белорусская и татарская общественность города Минска провели Вечер памяти понесли тяжелую утрату кандидата исторических наук, доцента кафедры истории Беларуси Белорусского государственного педагогического университета им. М.Танка, председателя мусульманской общины в г.Минске, заместителя муфтия мусульман Беларуси, члена правления Белорусского общественного объединения татар "Зикр уль-Китаб", редактора газет "Жизнь" и "Жизнь татарская" Ибрагима Борисовича Канапацкого, который скоропостижно скончался 10 сентября сего года на 56 году жизни.

Информация "ЛТ"

УРАЗА БАЙРАМ В КЛАЙПЕДЕ

Лилия АЛИМОВА

секретарь Клайпедской общины татар "НУР".

Ураза-Байрам – один из главных мусульманских праздников – праздник разговения. Перед этим, в месяц Рамазан, мусульмане соблюдают 30-дневный пост.

12 ноября в помещении Клайпедского отделения Союза русских Литвы праздник Ураза-Байрам отметили участники татарской общины "НУР". Перед собравшимися выступил председатель общины Флюр Шарипов. Он поздравил всех с праздником и передал поздравления от татар Вильнюса, Каунаса, Паневежиса, Висагинаса, сердечный привет и поздравление от председателя Союза общин татар Литвы доктора гуманитарных наук Адаса Якубаускаса.

За праздничным столом, в теплой дружеской обстановке мы поздравляли друг друга с Ураза-Байрамом, поделились новостями, обсудили планы дальнейшей работы.

В дни летних каникул 5 детей нашей общины побывали в мусульманском лагере в г. Тракай на берегу красивого озера. Лагерь был организован имамом Каунасской мечети Ромасом Якубаускасом. Подруги Рената Гибадуллина и Гузаль Мурсалимова с удовольствием вспоминали о лагере в Тракай. Дети, подружившиеся там, встретились потом в Вильнюсе, где вместе провели день, побывали в воскресной татарской школе. Как сказали подруги, было очень здорово!

С большим интересом мы выслушали рассказ Флюра Шарипова о поездке в составе делегации Литвы на празднование тысячелетия Казани. Столица Татарстана запомнилась богатым, красочным колоритом, гостеприимством.

Необыкновенное впечатление произвела мечеть Кул Шариф, которая поразила всех своей оригинальностью, красотой, величием. Мечеть гармонично вписалась в архитектурный ансамбль Казанского кремля. Мы с интересом рассматривали фотографии о поездке в Казань.

Праздник завершился веселым пением татарских народных и современных песен.

Во время праздника.

Памяти Галии Вегелене

Эту заметку Галия Вегелене прислала в редакцию 18 июля 2005 года, а в сентябре ее не стало. Она была на редкость добрым и чутким человеком. Непомерно жалко, когда из жизни уходят лучшие люди, мечтавшие сделать много добра для своей общины. Мы постараемся воплотить в жизнь все то, о чем мечтала уважаемая Галия ханум, то есть объединить всех татар Литвы.

Уютная маленькая кухня. Мы сидим и говорим с Ингридой о жизни, здоровье, культуре, истории. Я ей стала рассказывать о татарах и то, что я узнала, что в Литве есть общество литовских татар. Я встретила с очень интересными людьми. Рассказала о концерте Венеры Ганеевой, о своих впечатлениях. Договорились, что мы вместе послушаем кассеты с песнями Венеры.

Если бы вы знали какая была у нее реакция. Лицо ее посветлело, хотя глаза ее остались неподвижны, она долго сидела молча. Тихо и нежно лилась музыка. Как вдруг я услышала совсем неожиданное: ей показалось, что в горах гордо парит орел и с гор бежит ручеек – чистый и светлый. У меня на сердце стало легко, потому что я подняла на-

строение молодой женщине, которая не видит с 18-ти лет. Значит в этом мире можно найти общий язык через музыку, живопись, театр. Мы два разных человека по вере, возрасту, национальности сидим и слушаем музыку и понимаем друг друга без слов.

Уважаемые соотечественники!

По случаю праздника Курбан – Байрам, приглашаем Вас принять участие в общетатарском празднике, который состоится 14 января 2006 г. (в субботу) в 12 часов в Вильнюсском дворце культуры МВД по адресу: ул. Жирмуну 1Е (напротив магазина «Минск»). Проезд 9,12,13,17,19 троллейбусами до остановки: «Тускулену дварас». С вокзала также можно доехать 34 автобусом.

В программе:

В 12 час. – премьера документального фильма «Я потомок мурз татарских» о общине Литовских татар, который на международном кинофестивале мусульманского кино «Золотой минбар» в Казани завоевал первое место за лучший сценарий.

В 14 час. – концерт заслуженной артистки Татарстана Лилии Губайдуллиной.

В 16 – 19 час. Дискоотека для татарской молодежи и танцы для взрослых.

Приглашаем Вас принять участие в этом замечательном мероприятии. Зал вмещает 800 зрителей – поэтому поместимся все! На праздник вход бесплатный. Будет действовать выставка, посвященная 1000 летию Казани. По возможности просим принести с собой немного угощения.

Для справок: Адас Якубаускас, тел.: 2605 869, 8 682 72 328; Алий Александрович, тел.: 8 686 23 003.

Союз общин татар Литвы

Шабанович Алей Мустафович

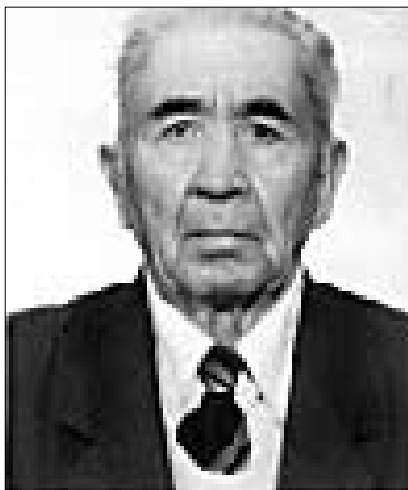
□□□□□□ □□□□□□□□□□

Шабанович Алей Мустафович родился в крестьянской семье 29 декабря 1921 г. в окрестности Муравшизна Ивьевского района Гродненской области Белоруссии. В те времена, места, где родился Алей, входили в состав Польского государства. Он учился в Ивьевской школе. Обучение велось на польском языке. Ему легко давалась математика. Вообще он был любознательным мальчиком, много читал, особенно любил повести о храбрых польских воинах, не раз побеждавших немецких рыцарей. Тогда юноша не думал, что и ему придется сражаться против немецкого нашествия.

Окончив 7 классов, А.Шабанович начал работать в хозяйстве родителей. В свободное время Алей читал художественную литературу. Страсть к чтению осталась на всю оставшуюся жизнь.

В 1939 г. Западная Белоруссия была присоединена к Советскому Союзу. Ее жителям пришлось перейти на русский язык. Юноша самостоятельно научился читать по-русски. Занимался спортом и участвовал в художественной самодеятельности.

22 июня 1941 г. фашистская Германия напала на Советский Союз. Настали мрачные годы немецкой оккупации. В июле 1944 г. Алия Шабановича призвали в Красную Армию. Он служил в 150 стрелковой дивизии 1-го Белорусского фронта. В армии был отличным стрелком. Зимой 1945 г. воевал в Польше. Алей Мустафович участвовал в освобождении Варшавы. Около Радома был тяжело ранен. Два месяца лечился в военном госпитале. После выздоровления вернулся на фронт. Воинская часть, в которой сражался Алей Шабанович,

наступала на противника от Одера на Берлинском направлении.

Война для Алея Шабановича закончилась 2 мая 1945 г. Позже он вспоминал, что солдаты своей кровью расписывались на стенах рейхстага.

За боевые заслуги А.Шабанович награжден медалями: «За отвагу», «За освобождение Варшавы», «За взятие Берлина», «За победу над Германией», «30 лет победы над Германией» и др.

В октябре 1946 г. он вернулся в родную околицу. 7 ноября 1946 г. Алей женился на девушке из деревни Сорок татар Танзиле Ивановне Радкевич.

После женитьбы работал в сельском хозяйстве. В 1950–1953 годах был председателем апилинкового совета. В 1953 г. перешел работать на строительство железной дороги. В 1958 г. поступил в Букишское сельскохозяйственное училище. Закончив училище с отличием, работал механизатором, во время жатвы - комбайнером в колхозе им. Максима Горького.

В 1960 г. перешел работать на Виль-

нюсский опытно-экспериментальный завод. Здесь он пользовался заслуженным авторитетом у администрации и среди товарищей по работе. Был наставником молодых рабочих. Служил примером добросовестного отношения к своим обязанностям. За отличную работу и участие в общественной жизни Алей Мустафович награжден орденом «Знак Почета» и медалью «Ветеран труда».

Он с детства знал мусульманские молитвы и соблюдал религиозные обряды, бережно хранил обычаи предков.

Односельчанам нравилось, как Алей Мустафович читает молитвы. У него был очень красивый голос. Мусульмане его избрали муллой мечети в деревне Сорок татар. По праздникам в мечети собиралось очень много народу. Алей Мустафович всегда с большой ответственностью и усердием отправлял богослужения. Он стал незаменимым человеком в Сороктатарской общине. Должность муллы он исполнял на общественных началах, а еще надо было еще работать на производстве, содержать семью, растить, учить и воспитывать детей. Он вырвал пятерых детей, дождался шестерых внуков.

По достижении положенного возраста, Алей Мустафович ушел на пенсию, но продолжал работать. В последние годы на заводе ему пришлось трудиться во вредных условиях. Здоровье дало о себе знать. А.Шабанович начал болеть, и 14 августа 1990 года его не стало. Алею Мустафовичу тогда было 69 лет. Какого человека мы не уберегли!

Вечная память об Алее Мустафовиче Шабановиче - человеке большой силы воли, терпения и мужества, навсегда осталась в сердцах прихожан. К его могиле никогда не зарастет народная тропа.

В ПРАЗДНОВАНИИ РАМАЗАН БАЙРАМА В РАЙЖЯЙ ПРИНЯЛА УЧАСТИЕ ПОСОЛ ТУРЦИИ

3 октября с.г., в первый день праздника Рамазан Байрам, посол Турции в Литве госпожа Шанивар Кизилдели посетила мечеть и Дом культуры татар деревни Райжяй Алитусского района. Ее сопровождала первый секретарь посольства госпожа Нилуфер Кайгисиз. Госпожа посол выступила с яркой речью перед большим числом людей, собравшихся на праздник.

- Рамазан Байрам - это и семейный праздник, - говорила госпожа Ш.Кизилдели, - но поскольку в Литве нет моей семьи, вы - моя семья. С вами я всем сердцем.

- Турки и татары имеют общие корни в прошлом, находят общий язык в настоящем. Думаю, что наше сотрудничество будет успешно развиваться и дальше, - выразил уверенность председатель Союза общин татар Литвы др. Адаз Якубаускас.

После общего намаза в Доме культуры состоялось угощение всех гостей и участников праздника чаем, кофе, традиционным пирогом литовских татар «шимталаписом» (столистник), конфетами и фруктами. Один «шимталапис» был преподнесен уважаемой гостье в качестве подарка.

В приеме посла Турции участвовали председатель Общины татар Алитусского округа Иполитас Макулавичюс, имам Каунасской мечети Ромас Якубаускас.

Поздравляем

Рената Гайнулина с почетным юбилеем! Желаем крепкого здоровья, бодрости, энергии и всех благ!

Редакция газеты "Летувос тоторай"

“□□□□□□ □□□□□□□□”
□ □□□□□□□□□

На основе договоренности с руководством Вильнюсского дома национальностей начиная с ноября с.г. электронная версия газеты “Летувос тоторай” будет размещаться в интернете по адресу: www.tbn.lt Войдя в эту сеть, следует отметить указатель “Tautinės mažumos”, а затем - “totoriai”. В этой гостинице интернета можно прочесть последний номер газеты “Летувос тоторай”. Там же размещается архив газеты.

□□□□□ □□□□□□, или □□□□□□□□□□□□

“САМОЕДСТВО” ТАТАР.. ДОКОЛЕ?

□□□□ □□□□□□, □□□□, □□□□□□□□-

Возможно, моя точка зрения на состояние национальной жизни татар, в том числе литовских, придется не по душе некоторым из их лидеров. Во всяком случае, я пытался мыслить объективно, - и как человек, уже более 10 лет занимающийся исследованием истории и культуры татар литовских, как татарин казанский, принадлежащий к обширному и, как полушутя выразился один поэт, “многонациональному” татарскому миру.

У татар есть старинная пословица: “Отделившегося съест волк, а отъединившегося задерет медведь”. К сожалению, вот уже почти полтысячи лет мы, татары, исправно претворяем эту пословицу в жизнь, и даже иногда гордимся, бравуруем этим!

Есть у татар и более страшная пословица: “Татар башын татар ашар”, то есть “Голову татарина съест татарин”. И эта пословица, к великому сожалению, долгие века сопровождает жизнедеятельность тюрко-татарского мира. Эти две пословицы - как две причины падения татарской державности, татарского единства. И лишь третьей по значимости причиной являлись усиления внешних врагов.

Мало того, что обширный и относительно единый некогда татарский мир ныне раздробился, обмельчал, обесцветился, так как он продолжает заниматься “самоедством” и в нынешних, уже немногочисленных и обескровленных своих общинах: казанской, московской, российско-региональных, среднеазиатской, литовско-белорусско-польской, крымско-украинской... Идет эдакое самоотверженное, даже упоенное “самоедство татарских голов”... Доколе будет так продолжаться братья?

Некоторое время литовские татары (этнический термин, применимый также к татарам Белоруссии и Польши) действовали, как мне кажется, по старинной восточной притче, где плодovitая зайчиха смеялась над львицей: “Смотри, у меня целый выводок зайчат, а ты рожашь одного или редко двух”. И львица отвечала: “Да, я рожашь всего одного, но это лев, а не заяц”. Иначе говоря, являясь в большинстве своем “шляхтой” (в свое время татары достигали 15 процентов всей шляхты Речи Посполитой), “мурзами”, то есть “львами”, в отличие, например, от поволжских соплеменников-“лапотников”, то есть “зайцев”, лидеры татар бывшей Речи Посполитой с гордостью варились в собственном соку, мало обращая внимания, скажем, на утерю их предками родного языка или некоторые другие аспекты. Но даже и среди малочисленных “польско-литовских львов” начинались дразги, склоки, - то в одном, то в другом татарском “прайде”.

Казанцы, в свою очередь, кичились наличием у них единственной в мире татарской государственности (пусть и довольно куцей), хотя ее элита была скорее всего не “цветом” нации, а ее “трупными пятнами”.

Крымские татары никак не могли забыть свою “славную историю” и выделяли себя в “отдельный народ”. (Так, например, было в Сирии, которая, как и Крым, пережила несколько цивилизаций, и сириец считал себя прежде всего сирийцем, а уже потом арабом).

Сибирские татары сетовали на засилье казанцев - дескать, они их ассимилировали (!)

Свои проблемы и обиды у ногайцев, ослабленную орду которых в XVIII веке добились подстрекаемые царскими властями калмыки, и у астраханских татар, и добруджских (болгаро-румынских), и у турецких, и т.д.

Татарский мир отнюдь не блещет сплоченностью, как, впрочем, и арабский, хотя у арабов и имеется несколько государств. Религия, видимо, играет здесь недостаточно консолидирующую роль.

В чем же дело? И как покончить с татарским “само-

едством”?..

Что касается литовских татар, то я поначалу считал их “реликтовым”, то есть исчезающим, вымирающим народом. Действительно, утеря родного языка резко прогрессирует ассимиляцию. (Хотя, например, до сих пор сохранились небольшие этногруппы отореченных армян (“хипчако-армяне”), греков, удмурт (“бесермены”) и т.д. В Иране, например, начинается денационализация еще “чингиз-хановских” монголов... Но вот с распадом СССР резко усилила активность татарская община Польши. Вслед за ней поднялись на ноги татарские общины Белоруссии (“Аль-Китаб”), Литвы. Появились свои издания: газеты, журналы. Стали проводиться научно-практические конференции. Оживились контакты с Казанью, другими центрами татарской культуры. То есть вместо “реликтовости” пришло национальное возрождение? К сожалению, каждый ренессанс неизбежно несет в себе противоречия. Вспомним, насколько мощным был татарский ренессанс начала XX-го века в России, и как бездарно он развалился во многом благодаря усилиям самих же тюрко-татар... “Татар башын татар ашар”?

Дразги, интриги, к сожалению, присущи татарам издавна. Особенно болезненно это выглядит на фоне немногочисленных татарских общин в Литве, Белоруссии, Польше, некоторых других стран и регионов. Иные лидеры стремятся утвердить свое лидерство, а не стремление к единству общины, и отсюда - к единству общин, и, в конечном итоге, к единству всего татарского мира во всем его многообразии. Да, единство в многообразии - вот к чему мы должны стремиться! Пора бы это понять всем лидерам татарских общин мира. И здесь важна роль интеллектуальных сил как связующего звена между народом и так называемой «элитой», как своего рода импульса к духовному развитию и объединению.

...Однажды, когда войска Александра Македонского одерживали над персами одну победу за другой, от персидских позиций в сторону эллинов двинулась странная группа людей, выкрикивающих что-то на малопонятном языке. У многих из них не было руки или ноги, или они были ослеплены. Оказалось, что это были греки, уведенные когда-то персами в рабство, и их потомки. Им наносили увечья, чтобы они не могли бежать, но могли работать каждый по своей специальности. И вот эти рабы и их потомки бежали, кто как мог, навстречу своим соотечественникам, крича что-то на полузабытом и уже исковерканном «полуродном» языке. Александр Македонский нахмурился, но приказал принять, накормить и отправить на родину этих несчастных калек. Так случилось еще раз, два... Наконец, Александр не выдержал и приказал истребить очередную группу рабов-калек, жестко заметив, что «они будут лишь балластом для нашего народа». К чему я это вспомнил?

Занимаясь «самоедством», мы рискуем превратиться в духовных калек и рабов, и если не мы, то потомки рискуют попасть под безжалостные «мечи» возрожденных поколений будущего..., так сказать, во избежание ненужного балласта...

Опомнитесь, братья! Не станем жертвами «волков» и «медведей»!

Старая, избитая истина - единение, сплочение, но в то же время истина вечно новая, вечно актуальная и такая желанная!

Считаю, что разнообразие татарского мира должно именно усилить, а не уменьшить тягу к интеграции. Не забывайте - единство во многообразии!

P.S. Эту статью для газеты «Летувос тоторияй» Фаяз Фаизов написал во время пребывания в Литве в январе сего года.

TOTORIŲ „SAVIEDA“ ... KADA TAI BAIGSIS?

Fajazas FAIZOVAS, poetas, vertėjas

Gali būti, kad mano požiūris apie totorių, taip pat ir Lietuvos, tautinį gyvenimą nepatiks kai kuriems jų lyderiams. Tačiau aš bandžiau mąstyti objektyviai – ir kaip žmogus, daugiau nei 10 metų užsiimantis Lietuvos totorių istorijos ir kultūros tyrinėjimais, ir kaip Kazanės totorius, priklausantis plačiam, ir kaip pusiau juokais pasakė vienas poetas, „daugiataučiam“ totorių pasauliui.

Yra sena totorių patarlė: „Atsiskyrusį suės vilkas, atsijungusį sudraskys meška“. Deja, jau beveik pusę tūkstantmečio, mes, totoriai, šią patarlę diegiame į gyvenimą, ir netgi kartais tuo didžiuojamės!

Totoriai turi ir baisesnių patarlių: „Tatar bašyn tatar ašar“ – „Totoriaus galvą suvalgys kitas totorius“. Ir ši patarlė, kad ir kaip būtų liūdna, jau ilgus amžius lydi tiurkų – totorių pasaulio gyvenimą. Šios dvi patarlės – tarsi totorių didybės, vienybės kritimo priežastis. Ir tik trečia pagal svarbą priežastis yra išorinių priešų užmačios.

Maža to, kad galingas ir kažkada vieningas totorių pasaulis dabar susiskaldė, susmulkėjo, prarado savo spalvas, tai dar ir užsiima „saviėda“ ir taip negausiose ir nukraujavusiose savo bendruomenėse: Kazanėje, Maskvoje, Rusijos regionuose, Vidurinėje Azijoje, Lietuvoje, Baltarusijoje, Lenkijoje, Kyme, Ukrainoje... Vyksta pasiaukojanti, beveik ekstazės pagauta totorių „saviėda“. Kiek dar tai tęsis, broliai?

Kurį laiką Lietuvos totoriai (etninis terminas, taip pat vartojamas kalbant apie Baltarusijos ir Lenkijos totorius) veikė, mano nuomone, pagal senovinę rytiečių alegoriją, kur visli kiškė juokėsi iš liūtės: „Žiūrėk, turiu visą vadą kiškiukų, o tu atsivedi tik vieną, retkarčiais du palikuonis“. Liūtė atsakė: „Taip, bet tas vienas – liūtas, o ne kiškis“. Kitaip sakant, būdami bajorais, murzomis (kadaiše totoriai sudarė iki 15 procentų visos Žečpospolitos bajorų luomo), tai yra liūtais, skirtingai nuo Pavolgio tautiečių – „praščiokų“, tai yra „kiškių“, – buvusios Žečpospolitos totorių lyderiai išdidžiai virė savo sultyse, mažai kreipdami dėmesio, pavyzdžiui, į tai, kad jų protėviai prarado gimtąją kalbą, ir į kai kuriuos kitus aspektus. Tačiau net ir tarp negausių „lenkų – lietuvių liūtų“ prasidėjo rietenos tai viename, tai kitame totorių bajorkaimyje.

Savo ruožtu Kazanės totoriai buvo išdidūs dėl vienintelio pasaulyje totorių valstybingumo (tačiau gana suvaržyto) sukūrimo, nors jos elitas greičiausiai yra visai ne tautos „žiedas“, o „lavono dėmės“.

Krymo totoriai niekaip negalėjo užmiršti savo „garbingos istorijos“ ir išskyrė save į atskirą tautą (taip buvo, pavyzdžiui, Sirijoje, kuri, kaip ir Krymas, pergyveno kelias civilizacijas, ir siriētis laikė save pirmiausia siru, o tik po to arabu).

Sibiro totoriai dejavo dėl Kazanės totorių ekspansijos – atseit, jie juos asimiliavo(?!).

Savų bėdų turi ir nogajai, kurių nusilpusią ordą XVIII amžiuje pribaižė caro valdžios užsiundyti kalmukai, ir Astrachanės, Dobrudžos (Bulgarijos – Rumunijos), Turkijos totoriai ir t.t.

Totorių pasaulis visiškai nepasižymi susitelkimu, kaip ir arabų, nors ir arabai turi kelias valstybes. Religija, matyt, čia atlieka nepakankamai konsoliduojantį vaidmenį.

Kur gi esmė? Kaip baigti totorių „saviėda“?...

Lietuvos totorius iš pradžių aš laikiau „reliktine“, tai yra nykstančia, išmirstančia tauta. Iš tiesų, gimtosios kalbos praradimas stipriai veikia asimiliaciją (nors iki šiol išliko nedidelės etninės grupės: suturkėjusių armėnų („kipčakų armėnų“), graikų, udmurtų („besermėnų“) ir t.t. Pavyzdžiui, Irane prasidėjo Čingis – chano mongolų nutautėjimas...

Suirus Tarybų Sąjungai savo veiklą suaktyvino Lenkijos totorių bendruomenė. Vėliau sustiprėjo Baltarusijos („Al – Kitab“) ir Lietuvos totorių bendruomenės. Atsirado sava spauda: laikraščiai, žurnalai. Pradėtos rengti mokslinės – praktinės konferencijos.

Atgijo kontaktai su Kazane, kitais totorių kultūros centrais. Vietoje „reliktyvumo“ atėjo tautinis atgimimas. Deja, kiekvienas Renesansas neišvengiamai atneša ir nesutarimų. Prisiminkime, koks galingas buvo XX amžiaus totorių Renesansas Rusijoje ir kaip beprasmiškai jis sugriuvo daugiausia pačių tiurkų–totorių dėka... „Tatar bašyn tatar ašar“?

Rietenos, intrigos, deja, lydi totorius nuo seno. Ypač skaudu tai matyti negausiose totorių bendruomenėse Lietuvoje, Baltarusijoje, Lenkijoje ir kitose šalyse. Kai kurie lyderiai siekia sustiprinti savo pozicijas, o ne suvienyti bendruomenę – kitaip tariant, nesiekia savo bendruomenių vienybės, ir galiausiai, viso margaspalvio totorių pasaulio vienybės. Taip, vienybė įvairume – štai ko mes turėtume siekti! Būtų pats laikas tai suprasti visiems totorių bendruomenių lyderiams pasaulyje. Ir čia labai svarbus intelektualų, dvasinėmis vertybėmis jungiančių tautą su vadinamuoju „elitu“, vaidmuo.

... Vieną kartą, kai Aleksandro Makedoničio kariuomenė prieš persus laimėjo vieną mūšį po kito, iš persų pozicijų į helenų pusę pajudėjo keista žmonių minia, kažką rėkianti mažai suprantama kalba. Daugelis žmonių neturėjo kojų arba rankų, kai kurie buvo akli. Pasirodė, kad tai graikai, kažkada persų paimti į nelaisvę, ir jų palikuonys. Jie buvo suluošinti tam, kad negalėtų pabėgti, bet galėtų dirbti. Ir štai šie vergai bėgo, kas kaip galėjo, pas savo tėvynainius, šaukdami kažką primiršta ir jau laužyta „pusiau sava“ kalba. Aleksandras Makedonietis susiraukė, tačiau įsakė priimti, pavalgydinti ir išsiųsti į tėvynę tuos nelaimėlius. Taip atsitiko dar kartą, du... Galų gale Aleksandras neišlaikė ir įsakė sunaikinti eilinę neigalių vergų grupę, pareikšdamas, kad šie bus „tik graikų tautos balastas“.

Kodėl aš šitą prisiminiau?

Užsiimdami „saviėda“, mes rizikuojame pavirsti dvasiniais invalidais ir vergais, ir jeigu ne mes, tai mūsų vaikai rizikuoja būti sumalti ateinančių kartų girmose... taip atsisakant nereikalingo balasto...

Broliai, atsitokėkite, netapkite „vilkų“ ir „meškų“ aukomis!

Sena, patikrinta tiesa – išlikimas vienybėje, bendrume. Bet tuo pat metu ši tiesa – amžinai nauja, visada aktuali ir tokia trokštama!

Manau, kad totorių pasaulio įvairumas turėtų būti stiprinti, o ne silpninti integracijos trauką. Nepamirškite: vienybė – įvairume.

P.S. Šį straipsnį laikraščiu „Lietuvių Totoriai“ Kazanės rašytojas ir publicistas Fajazas Faizovas parašė viešėdamas Lietuvoje šių metų sausį.

Keturiasdešimt totorių kaimo gyventojai susitiko su Gintaru Gibu

Vilniaus apskrities viršininkas Gintaras Gibas 2005 m. spalio 3 d., pirmąją Ramadan Bairamo dieną, apsilankė Keturiasdešimt totorių kaime ir susitiko su gyventojais. Susitikimas įvyko prie mečetės pasibaigus pamaldoms. Susitikimo metu kalbėta apie aktualias šio kaimo gyventojų problemas.

Senjorai pabendravo prie arbatos puode-

2005 m. gruodžio 2 d. Vilniuje, Tautinių bendrijų namuose (Raugyklos g. 25), įvyko Senjorų klubo susitikimas. Garbūs senjorai pabendravo prie arbatos puodelio, pažiūrėjo kino filmą bei padainavo karaoke. Kitas senjorų klubo susirinkimas įvyks 2006 m. sausio 20 d. 15 val. ten pat. Garbius senjorus kviečiame aktyviai dalyvauti.

"LT"informacija

Ekonomistas Michailas Tuhan-Baranovskis

Romualdas MAKAVECKAS (Kaunas), Džuči TUHAN - BARANOVSKIJ (Volgogradas)

Pagrindinis šio pasakojimo herojus Michailas Tuhan - Baranovskis gimė 1865 metais husarų pulko atsargos štabso-rotmistro Ivano Tuhan - Baranovskio šeimoje ant puikaus Svitziazio ežero pakrantės, šalia Naugarduko, Tuhanovičių kaime.

Tuhan-Baranauskų giminė

Tuhan-Baranauskai priklauso labai senai Lietuvos totorių giminei, kuri gyvena nūdienėje Lietuvos, Lenkijos ir Baltarusijos teritorijoje. Tos giminės pėdsakai atsekami nuo XV a. vidurio. Pasak vienos iš legendų, pavardė atsirado po Žalgirio mūšio. Vieno iš totorių raitelių būrio vadui Tuhan - bejui patiko lenkų kunigaikštė Rozalija Baranauskaitė. Ji sutiko tekėti už Tuhan-bejaus, jei pastarasis iš mūšio lauko atneš kryžiuočių maršalo galvą. Tuhanas, regis, šią sąlygą įvykdė, ir taip atsirado pavardė. Būtent šią versiją savo knygoje „Vokiečiai ir slavai“ išdėstė rusų rašytojas ir istorikas Chruščevas-Sokol'nikovas. Labai panašią versiją savo vaikystėje aš perskaičiau viename iš V. Pietario istorinių romanų apie Vytautą Didįjį. Visai kitą pavardės atsiradimo versiją, ir matyt teisingą, išdėstė lenkų istorikas S. Dziadulevičius savo 1929 m. Vilniuje išleistame „Lenkijos totorių šeimų herbyne“. Pagal šią versiją iš tikro XV a. viduryje jau po Žalgirio mūšio į Lietuvą Švitrigailos kvietimu, iš Dagestano atvyko totorių būrys, kuriam vadovavo murza (kunigaikštis) Temiras Tuhan-bėjus. Šis būrys padėjo Švitrigailai užimti LDK sostą ir liko Lietuvoje. Vyriausis murzos sūnus Miranas vedė lenko vėliavininko

Ivanas Jakovlevičius Tuhan-Baranovskis, Michailo Ivanovičiaus tėvas, Grodno husarų pulko štabso-rotmistras, rašytojo A. Kuprino draugas.

Tuhan-Baranovskių giminės herbas pagal S. Dziadulevičių.

(chorunžiaus) Baranovskio dukterį. Tuo metu Lietuvoje dar nebuvo pavardžių. Tik Mirano anūkas Dovydas, minimas istoriniuose archyvuose apie 1560 m., pasivadino savo senelės pavarde. Yra dar ir trečioji šios pavardės atsiradimo versija. Miran'as savo sūnų pavadino vardu Baran. Todėl Dovydas, kaip Baran'o sūnus, automatiškai tapo Baranovskiu. Po to, kai šiai giminei buvo suteiktos šlėktos (rus. dvorianstvo) teisės, jie pasirinko sau labai vaizdingą Tuhanų herbą: karūna, virš jos pusmėnulis, po karūna širdis. Po širdim dangiška fone du sukryžiuoti jataganai (turkiški lenkti kardai). Susikryžiavimo centre – pusė arklio žabtu. Toks herbas aprašytas Dziadulevičiaus herbyne ir patvirtintas S. Dumino, kuris rado jį archyvuose ir paskelbė savo straipsniuose.

Po Liublino unijos Tuhantai tarnavo Lenkijos-Lietuvos unijinės valstybės (Žečpospolitos) karaliams. Apie kai kuriuos iš jų liko archyvinių dokumentų. H. Sienkievičiaus romane „Tvanas“ kaip didvyris pasireiškė Dovydas Tuhan-Baranovskis. Jis dalyvavo mūšiuose su rusų ir švedų kariuomene ir už tai karaliaus Jono Kazimiero įsakymu buvo apdovanojamas 1659 ir 1662 m., gavo nuosavybės keletą kaimų ir tapo chorunžiu (atitiktą bataliono vada) Trakų totoriškoje vaivadijoje. Karaliaus įsakyme kalbama apie fantastiškus dalykus, kuriais sunku patikėti. Jame pasakojama, jog Dovydas Tuhan-Baranovskis su savo vėliava sulaukė visą švedų kariuomenę, kasdien iš priešininkų stovyklos atvesdavo vis šviežių

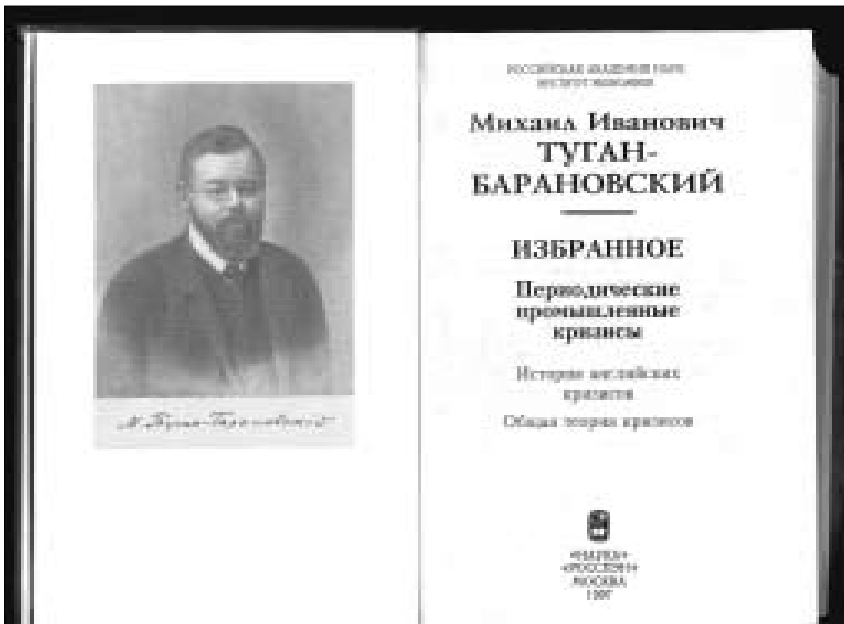

Ekonomisto M.I. Tuhan-Baranovskio draugiškas šaržas.

liežuvį (kareivį šnipinėjimo tikslams) ir būdamas Valmieros (Latvija) tvirtovėje savo reguliariais reidais iki pat švedų hetmano palapinės prieidavo. Prieš stovykloje jis sėjo sumaištį, kurioje net Švedijos hetmanas Dungalas nesijautė saugus. Švedai pakvietė jį deryboms ir ten apgaulingai areštavo, pasodino į kalėjimą. Iš ten jis ne tik sugebėjo pabėgti, bet su savim net atvilko kalėjimo komendantą ir ramiai tęsė savo karo tarnybą. Vėlesniame jo gyvenimo etape turkai jam siūlė pereiti tarnybon pas juos, bet jis liko ištikimas Žečpospolitai.

Kaip pažymi lenkų istorikai, Tuhantai aktyviai dalyvavo 1830 m. ir 1863 m. lenkų sukilimuose. Iš jų netgi buvo atimtas kunigaikščių titulas. Tiesa, jų reakcija buvo tikrai šlėktiška: ji pasireiškė formule „Tie, kurie to titulo nesuteikė, neturi teisės ir atiminėti“. Lenkų sukilėlių gretose ypač reiškėsi Michailo Ivanovičiaus senelis, draugų pravardžiuojamas Tuhanu-velniu. Mūšyje prie Lentvario 1863 m. jis kardu sukapojo savo brolių už tai, kad pastarasis perėjo į caro kareivių pusę. Tiesiog idomu, kaip toks poelgis būtų vertinamas mūsų laikais ir mūsų visuomenėje. Manau - labiau komformistiškai.

Michailo tėvas, pagal dokumentus Ivanas, o iš tikro Ibrahimas, Jokūbo sūnus, buvo spalvinga figūra. Jis buvo senamadiškų pažiūrų, turėjo gerą išvaizdą, manieras, bučiavo moterims rankas. Ivanas artimas draugas rusų rašytojas totorius A.I. Kuprinas „Granato apyrankėje“ jį pasirinko generolo Anosovo prototipu. Jis buvo aukšto ūgio, turėjo didelę savigarbą, nepriklausomą mąstyseną. Savo elgesiu jis galėjo šokiruoti „aukso vidurio“ logikos publiką. Vieną kartą sukirtęs lažybas jis pro Vilnių prajojo nuogas, artistes maudė šampane. Aišku, šeimyniniam gyvenimui

Ekonomisto M.I. Tuhan-Baranovskio knyga su jo portretu.

jis nebuvo sukurtas. Kartą įvyko toks jam būdingas atsitikimas. Jis keliavo garlaiviu ir su jo šeimininku lošė kortomis, aplošė jį ir po kelionės grįžo jau kaip to garlaivio savininkas. Kadangi jis neturėjo papročio kaupti turtus bei iš prigimties buvo sąžiningas, tai po kurio laiko grąžino savo laimėjimą, taip ir netapęs tikroju laivo savininku.

Nors ir keista, bet būtent tokio žmogaus, kuris savyje jungė Sirano de Beržerako bruožus, kuris išlaikė galias simpatijas Žečpospolitos nepriklausomybei, šeimoje ir gimė būsimasis žymus ekonomistas.

Garsus ekonomistas

Dar gimnazijos suole Naugarduke draugai jį švelniai pravardžiavo Tuhano vardu. Ši pravardė jam prigijo visam gyvenimui. Trumpumo dėlei mes ją pasinaudokime.

1883 m. Tuhanas įstojo į Sankt Peterburgo universiteto gamtos mokslų skyriaus fizikos-matematikos specialybę. Jo draugais universitete buvo studentai, kurie labai greitai tapo žinomais žmonėmis. Tai būsimieji rašytojai V. Veresajevas, A. Serafimovičius, publicistas V. Posse, mokslininkas, matematikas I. Čebotariovas. Jo bendrakursiais buvo A. Uljanovas (Lenino brolis), P. Ševyriovas, O. Govoruchinas, I. Lukaševičius. Pastarieji 1887 m. pradžioje sudarė politinę organizaciją „Liaudies Valios teroristinė frakcija“. Amžininkų liudijimu, Tuhanu šioje organizacijoje buvo pasitikima. 1886 m. vėlyvą rudenį jis vadovavo masinei studentų demonstracijai Volkovo kapinėse prie rašytojo ir revoliucionieriaus N. Dobroliubovo kapo, už tai buvo suimtas ir deportuotas į Ukrainą. Mokslus tęsė Charkove. 1889 m. M. Tuhan-Baranovskis užbaigė du fakultetus - gamtos mokslų ir teisės. Bet, matyt, teise jis niekad neužsiėmė, išskyrus tai, kad 1918 m. jis tapo Kijevo universiteto dekanu ir buvo mano tėvo, tuometinio šio universiteto studento, dėstytoju.

1889 m. M. Tuhan-Baranovskis lankėsi Paryžiuje, kur tuo metu buvo švenčiamas šimtmetis nuo Bastilijos paėmimo, ir ten Eifelio bokšte jis susipažino su savo būsimąja žmona Lidija Davydova. Tai buvo labai harmoninga ir kurį laiką laiminga pora. Lidijos gimnazijos draugė buvo N. K. Krupskaja. Jos draugavo ir susirašinėjo jau būdamas suaugusios. Mišą ir Lidą labiausiai artino kūrybinė veikla. Lida buvo knygų apie F. Šopeną ir Dž. Eliotą autorė, redagavo žurnalą „Dievo pasaulis“. Jos bute sueidavo kraštutiniai priešinkai, kurie kitomis aplinkybėmis neapkentė vienas kito, bet prie jos elgėsi taikiai ir ramiai. Ji skyrėsi aštriu protu, greitai suvokdavo objekto ar reiškinių esmę, ir tai kartu su kitomis jos savybėmis leido jai nuostabiai lengvai orientuotis pasaulyje.

Gyvenime absoliučios harmonijos nebūna, ir jie tai greitai pajuto, nes ilgai negalėjo susilaukti vaikų. Galų gale po 10 bendro gyvenimo metų Lidija ūmiai mirė nuo anemijos, kuri išsivystė dėl neštumo. Tuhanas mistiškai išgyveno jos mirtį, netgi norėjo baigti gyvenimą savižudybe. Tas jo noras praėjo tik po 40 dienų nuo jos mirties. Bendras gyvenimas su Lida buvo jam nepaprastai vaisingas kūrybine prasme, renkantis mokslinį kelią.

Carinėje Rusijoje XIX a. paskutiniame dešimtmetyje buvo gana liberali situacija, kuri skatino natūralią Tuhano asmenybės plėtrą, jo vidinę evoliuciją. Tuo laikotarpiu jis susidomėjo politine ekonomija, kuri tapo pagrindiniu jo gyvenimo tikslu. Politinė ekonomija tuo laikotarpiu nebuvo ta politizuota disciplina, kuria ji tapo tarybiniais metais. Jos analizės turiniu buvo valstybės ekonomikos vystymosi kelio paieška, kad būtų užtikrintas aukštas pragyvenimo lygis. Jis gerai mokėjo 5 Europos tautų kalbas ir pagrindinių tų laikų ekonomistų Adamo Smito ir Karlo Markso knygas skaitė originalo kalbomis.

Jo pirmoji knyga išėjo 1890 m. Ji buvo skirta „Mokymui apie ribinį naudingumą“. Kita jo knyga, suteikusi jam pasaulinę šlovę, išėjo 1893 m. ir vadinosi „Nūdienės Anglijos pramoninės krizės“. Joje jis kaip neišvengiamą būtinybę aprašė tuomet dar nežinomus kapitalistinėje visuomenėje reiškinius - ekonomines krizes. Pirmoji stambi ekonominė krizė, sudrebinusi pasaulį, įvyko beveik po 40 metų, apie 1930 metus. 1894 m. pagal šią knygą Maskvos universitete jis apgynė magistro darbą. Ši jo knyga po kelis kartus buvo išleista Vokietijoje, Prancūzijoje, Japonijoje, JAV ir pačioje Rusijoje.

Tuhanų bute visad buvo daug svečių. Jų Peterburgo bute ir užmiestyje prie Peterburgo lankėsi marksistinės orientacijos literatai P. Struvė (vėliau Rusijos I Dūmoje kadetų frakcijos pirmininkas), V. Posse, S. Frankas, bulgarų revoliucionierius Ch. Rakovskis ir kiti. Jie mėgo būti pas Tuhanus, ateidavo į jų rašytojams skirtus arbatos gėrimus. Visi mėgo tą šilumą, kuria jie apgaubdavo svečius, tą buržuazinio gyvenimo kritiką, kuri sklido iš jų namų. Aišku, Tuhanu domėjosi ir jį sekė policija. Kai grįždavo iš eilinių kelionių užsienį, jo bagažas buvo kraustomas ypač kruopščiai, ieškant uždraustos literatūros. Policija jį nustojo sekti tik 1915 m.

XIX a. paskutiniojo dešimtmečio viduryje jis parašė dar kelias knygas. Iš jų žinomiausia tapo „Rusiškas fabrikas“, kurioje iš marksizmo pozicijų Tuhanas išdėstė pramoninės kooperacijos principus, kurie, deja, nepriėjo Rusijoje, bet visiškai prigijo nūdieniame kapitalistiniame pasaulyje.

Pažintis su V.I. Leninu

Tuhanas su P. Struve suartėjo tuo metu, kai buvo nepripažįstami liaudininkai (Narodnaja volia), kartu jie susižavėjo marksistais ir socialdemokratiiniu judėjimu, kuris tuomet tik prasidėjo. 1894 m. žiemą Tuhanas kartu su P. Struve inžinieriaus R. Klasono bute susipažino su V.I. Leninu. Rusų literatūroje Lenino ir Struvės santykiai parodyti blogesni nei jie buvo iš tikrųjų. Tikrovėje šie santykiai buvo šilti ir pagarbūs. Tuhano pažintis su Leninu pradžioje klostėsi tolygiai ir sėkmingai. Leninas teigiamai atsiliepė apie „Ekonomines krizes“ ir žinojo apie savo brolio Aleksandro ir Tuhano gerus santykius. 1897 m. P. Struvė ir M. Tuhan-Baranovskis organizavo vieną iš pirmųjų marksistinių žurnalų „Naujasis žodis“. Tame žurnale savo darbus spausdino P. Struvė, V. Posse, V. Leninas, G. Plechanovas, S. Bulgakovas. Penkis straipsnius, skirtus Rusijos fabrikinės gamybos istorijai, parašė ir M. Tuhan-Baranovskis. Po „Naujojo žodžio“ pasirodė ir „Pradžia“, kurio redaktoriai taip pat buvo P. Struvė ir M. Tuhan-Baranovskis. Abu šie žurnalai buvo bandymas sukurti (vadinamasis „Naujas“)

Ekonomistas Michailas Tuhan - Baranovskis

(Atkelta iš 13 pusl.)

laikraštį, kurio puslapiuose jie norėjo kelti tais laikais aktualius klausimus. 1889 m. viduryje labai pablogėjo P.Struvės su Tuhanu ir Lenino su G.Plechanovu ir jų šalininkais santykiai dėl skirtingo požiūrio į marksizmą. Tai atsitiko po to, kai 1889 m. gegužės numeryje Tuhanas paskelbė didelį straipsnį „Pagrindinė abstrakčios K.Markso teorijos klaida“. Straipsnio išvados buvo Tuhanas idėjų, išdėstytų „Pramonės krizėse“, kuriose jis nepriėmė Markso dėsnio apie „Pelno normos mažėjimo tendencijos dėsningumą“ dėsningas tęsinys. Šis straipsnis buvo visiškai nepriimtinas V.Leninui, kuris netoleravo bet kokios marksizmo kritikos. Tai buvo posūkis jų santykiuose, ir susikūrus Tarybų Rusijai M.Tuhanas tapo jos priešinininku. Gal tuose santykiuose buvo ir subjektyvių, tautinių momentų. Apibendrinant galima tvirtinti, kad takoskyra tarp vadinamųjų legalių marksistų P.Struvės bei M.Tuhano ir jų oponentų V.Lenino, J.Martovo ir kitų kilo todėl, kad pirmieji idėjiškai evoliucionavo, o kiti niekaip negalėjo priimti bet kokios marksizmo kritikos.

Savo kelio paieška

Reikia pasakyti, kad M.Tuhanas labai sunkiai pakėlė savo žmonos mirtį. Nuo 1895 m. jis nuolat dirbo Peterburgo universitete su studentais, nors valdžios akyse turėjo nepatikimo asmens reputaciją. 1901 m. kovo mėn. kartu su P.Struve Tuhanas dalyvavo studentiškojo protesto demonstracijoje prie Kazanės soboro Peterburge. Po tos protesto akcijos abu jie buvo areštuoti, 10 dienų kalinami, po to jiems buvo paskelbtas sprendimas: draudimas gyventi abiejose sostinėse, universitetus turinčiuose miestuose bei Rygoje ir Jaroslavyje. P.Struvė išvažiavo į užsienį ir pradėjo leisti laikraštį „Išsilaisvinimas“, o M.Tuhanas išvyko į Lochvicų kaimą Poltavos gubernijoje. Ten jis nusipirko dvarą ir gyveno jame iki 1905 m. Ten susitvarkė ir jo asmeninis gyvenimas. Būdamas 36 metų jis vedė Olgą Rusinovą ir susilaukė su ja dukros Elenos ir sūnaus Michailo. Vėliau jiems gimė dar viena mergaitė - Olga. Pradžioje savo gyvenimą kaime jis priėmė kaip mistikos pasireiškimą - užmigo Peterburge ir atsibudo kaime prie Poltavos. Bet ten jis gana greitai atsigavo moraliai - tapo Lochvicų taikos teisėju (dabar - civilinių bylų teisėjas), palaikė artimus ryšius su Poltavoje gyvenusiu rašytoju V.Korolenka, daug rašė, kalbėdavo Zemstvos susirinkimuose, kritikavo Poltavos gubernatoriaus veiklą ir čia vėl įgijo nepatikimo asmens reputaciją. Tuo laikotarpiu Tuhanas leido knygas, rašė straipsnius. Jis bandė suformuluoti savo požiūrį į socialinį idealą ir jo pasiekimo būdus. Jis manė,

kad kapitalizmas negali numirti savaime, o jo periodinės krizės – tai savaiminis visuomenės taisymo mechanizmas. Beje, iki gyvenimo pabaigos savo pažiūromis jis išliko socialistas, kūrė etinio socializmo (su moraliniu veidu!!) modelį, priešingai nei tai atsitiko su P.Struve ir su V.Leninu, kurie istorijoje rado savus, skirtingus kelius.

1905 m. Tuhanas grįžo į Peterburgo universiteto katedrą, aktyviai profesoriavo ir kitose mokyklose - Politechnikos institute, Bestužovo kursuose, Šaniavskio liaudies universitete.

Tose mokyklose, kur dėstė, M.Tuhanas studentų tarpe buvo populiarus ir autoritetingas - turėjo enciklopedisto reputaciją, į jį kreipdavosi kaip į teisėją moksliniuose ginčuose. Paskaitas skaitė aktų salėje, nes visos kitos patalpos buvo per mažos ir jose netilpo tie, kurie norėjo patekti į jo paskaitas.

M.Tuhano anūkas Džuči Tuhan-Baranovskis, pats pedagogas, domėjosi šeimos archyvuose išlikusiais savo senelio paskaitų konspektais. Ant kelių nedidelių puslapių pastarasis rašė tik pagrindines tezes, kuriose išreikšdavo savo minčių esmę. Tezės buvo formuluojamos trumpai ir imliai.

Aišku, kad toks pasiruošimas reikalavo didelės erudicijos ir atminties, bet paskaitos metu jis suteikdavo laisvę ir improvizacijos galimybę.

Paskutiniai metai

1914 m. prasidėjo I pasaulinis karas. M.Tuhanas laikė blogiu tai, kad caras įsivėlė į jį, nors oficialiai jo atžvilgiu užėmė gynybinę poziciją. Kaip ekonomistas jis bandė apskaičiuoti Rusijos ekonominį ir karinį potencialą ir ta tema parašė keletą straipsnių įvairiuose laikraščiuose ir žurnaluose.

Tuo pat metu jis nenutraukė savo teorinio darbo. Būtent 1916 m. išleido savo pagrindinį veikalą „Socialiniai kooperacijos pagrindai“. Tas darbas nuosekliai siejosi su jo samprata apie labiausiai tobulą socializmo modelį. Būdamas centralizuoto ūkio priešininkas M.Tuhanas kooperaciją laikė būtina ir optimalia priemone, kuri gali sujungti individų ūkinę iniciatyvą su visos visuomenės poreikiais. Šis darbas buvo išleistas kelis kartus, jis buvo V.Lenino bibliotekoje.

Vasario revoliuciją Tuhanas sutiko džiaugsmingai, nors bijojo, kad jos laikotarpiu nenusistovėtų karinė diktatūra. Kaip tik tuo metu jis įtemptai dirbo ir 1918 m. išleido knygą „Socializmas kaip teigiamas mokymas“. Joje jis nagrinėjo, kaip valdžia turi reguliuoti ūkinius procesus ir kokią ji turi suteikti laisvę kapitalui. Tai ir šiandieną yra labai opus klausimas - kaip reikia valdyti ūkį, kad individas būtų suinteresuotas ir ūkis tenkintų visos visuomenės socialinius interesus. Tuhanas

padarė išvadą, jog neparuoštoje terpėje socializmas vietoje laisvės gali sukurti vergovę ir skurdą. Jo nuomone, Rusijai tinka tik vienas vystymosi kelias - valdžia turi būti socialistų rankose, o pastarieji neturi įgyvendinti gilių socialistinių pertvarkymų. Taip tiesiog atrodo, kad šiame paskutiniame savo dideliame darbe M.Tuhanas išdėstė NEP'o planą, prie kurio po įvairių eksperimentų 1921 m. perėjo V.Leninas.

1918 m. Tuhanas išvyko gyventi į Lochvicus, prie Poltavos. Ten dar dirbo ir 1919 m. traukinyje, važiuodamas iš Kijevo namo, būdamas 54 m. amžiaus, matyt nuo širdies smūgio, mirė. Yra žmonių, kurie visą gyvenimą išsaugo geriausius vaiko psichikos bruožus: gyvenimo džiaugsmą, pergyvenimų betarpiškumą, jausmų šviežumą, dvasinės išraiškos teismumą ir naivumą. Aišku, kad šie bruožai irgi bręsta, bet vaikiškos psichologijos esmė lieka išsaugota. Tokios natūros visad traukia ir tik tokios yra kūrybiškos. Toks Tuhanas buvo savo kūrybinėje ir literatūrinėje veikloje.

M.Tuhano darbai ir kūrybinis palikimas aukštai vertinami ekonomistų. Jo vardu Ukrainoje pavadintas Donecko valstybinis ekonomikos ir prekybos universitetas.

Sūnus Michailas Michailovičius

1902 m. Poltavoje M.Tuhanui gimė sūnus, kuris buvo pavadintas Michailu. Kartu su tėvais, būdamas trejų metų, Michailas buvo atvežtas į Sankt Peterburgą, čia mokėsi mokykloje. Namuose, padedamas gubernierio, gerai įvaldė prancūzų kalbą. Po tėvo mirties Michailas bėgo nuo Tarybų valdžios - emigravo į užsienį, gyveno pradžioje Belgrade, vėliau Prahoje ir 1925 metais persikėlė į Paryžių. Iš pradžių jis apsigyveno pas savo buvusį gubernierį Marką Poleną. Ten jis susipažino su pastarojo tėvu, kuris netikėtai pasirodė esąs.... lenkas Juzefas Polinkovskis. Išaiškėjo, kad Juzefas buvo vienas iš paskutinių „Narodnaja volia“ revoliucionierius, kuris vėliau prisijungė prie socialdemokrato G.Plechanovo, gyveno užsienyje, o į Rusiją atvažiuodavo nelegaliai. Pats Michailas 1926 m. įstojo į Prancūzijos komunistų partiją. Kadangi komunistų partija tuo metu buvo uždrausta, policija jį susekė ir 1926 m. deportavo į TSRS. Čia Peterburge jis baigė studijuoti žurnalistiką ir pradėjo dirbti šioje srityje. Jis pasirodė labai talentingas žurnalistas, bet jau apie 1932 m. Stalino režimo buvo pripažintas liaudies priešo sūnumu ir jam buvo uždrausta dirbti žurnalistu darbu. Bėgdamas nuo prognozuojamų represijų, jis atsidūrė Caricyne (vėliau - Stalingradas, o po 1965 m. - Volgogradas), ten pragyveno beveik visą amžių rašydamas knygas ir vis bandydamas pereiti prie savo

Žurnalistas ir rašytojas Michailas Michailovičius Tuhanas-Baranovskis. pagrindinės profesijos. Kad taip lengvai nebūtų susektas, savo darbus pasirašinėjo kaip M. Tuhanas.

1926 m. jis vedė pirmą kartą, po metų jam gimė sūnus Genadijus. Matyt, tos vedybos nebuvo sėkmingos, ir su žmona jie išsiskyrė. 1948 m. jis su tuo sūnum atvažiavo į Lietuvą ir susitiko su tuo metu Vilniuje gyvenusiais totoriais. Tokių po karo buvo likusios tik kelios šeimos. Likimas lėmė taip, kad jis susipažino su Suleimano Jasinsko šeima, kuri gyveno Žvėryne ir Saltoniškių gatvėje turėjo savo namus. Jie turėjo 1922 m. gimusią dukrą Elžbietą (namie vadintą Liza arba Aiša). Ji jau buvo baigusi vidurinę mokyklą ir Vienoje porą metų studijavusi vokiečių filologiją. Nors tarp jų buvo 20 metų skirtumas, bet jis jai pasipiršo. Tą momentą aš labai gerai atsimenu. Lizos mama buvo mano mamos pusseserė, todėl Liza atvežė savo jaunikį į Kauną, į mūsų namus, rodė jį mano mamai ir klausė jos patarimo, ar gerai daro, kad išteka už gerokai vyresnio žmogaus. Mano mamai Michailas Tuhanas-Baranovskis padarė labai gerą įspūdį, ir ji patarė jai tekėti. Jie išvažiavo gyventi į Volgogradą ir ten tais pat 1948 m. jiems gimė sūnus, kurį pavadino Čingischano vyriausiojo sūnaus Džuči vardu.

Jau vadinamojo Chruščiovo atšilimo laikotarpiu, kai atrodė, kad režimas atleids savo gniaužtus, Michailas parašė atsiminimų knygą apie savo tėvą M.I. Tuhanas-Baranovskį. Ji turėjo būti išspausdinta storame literatūriniame Saratovo žurnale „Volga“ (9-11 nr), bet pačiu paskutiniu momentu, kai 9 nr. jau buvo baigtas rinkti, vietinio TSKP srities komiteto sprendimu jis buvo sulaikytas ir uždraustas. Pagrindas buvo tas, kad Michailas savo tėvą atsimena kitai nei tai buvo parašyta V.Lenino raštuose. Šis įvykis atitinkamai charakterizuoja visą tą epochą. Šiaip reikia pabrėžti, kad Michai-

lo (sūnaus) likimas susiklostė sėkmingai. Visą gyvenimą jis užsiėmė literatūriniu darbu ir mirė 1986 m. būdamas 84 m. amžiaus. Po vyro mirties Liza 1988 m. kuriam laikui buvo atvykusi pas brolių Selimą į Vilnių, tuomet ji paskutinį kartą buvo Kaune pas mane svečiuose.

Anūkas Džuči Michailovičius

Kaip jau minėta, Džučis gimė 1948 m. Vaikystę ir vidurinės mokyklos laikotarpį praleido Volgograde. Nuo jaunystės kliedėjo... istorija. Baigė Saratovo universitetą Istorijos fakultetą ir po to - to paties universiteto naujųjų ir naujausiųjų laikų katedros aspirantūrą. Dvejus metus stažavosi Sorbonos universitete. 1978 m. ir 1990 m. Maskvos Lomonosovo universitete apgynė mokslų kandidato ir daktaro disertacijas. Parašė tris knygas „Napoleonas ir resublikonai“ (1980), „Prie bonapartizmo šaknų (Napoleono I režimo atsiradimas)“ (1986), „Napoleonas ir valdžia“ (1993), kolektyvinę monografiją „Buržuazija ir Didžioji prancūzų revoliucija“ (1989), taip pat daugybę straipsnių, kurie spausdinti Rusijos, Prancūzijos ir Italijos istorijos žurnaluose. Šiuo metu Džuči Tuhanas-Baranovskis yra Volgogrado universiteto Naujųjų ir naujausiųjų laikų istorijos katedros vedėjas. Jis profesorius, Rusijos istorijos mokslų akademikas. Jo mokslinio darbo tema - Didžiosios Prancūzų revoliucijos istorija ir Napoleono I epocha.

Džuči vedęs, jo žmona istorikė, bendramokslė. Turi dukrą, kuri mokėsi JAV, yra ištekėjusi, gyvena Maskvoje.

Post scriptum

Gerbiamas skaitytojau, manau, jog Jūs suprantate, kaip sudėtinga man, technokratui, rašyti tokia tolima man tematika. Man padėjo pažintis su Džuči, jo knyga

Istorikas, akademikas Džuči Michailovičius Tuhanas-Baranovskis.

apie senelį Michailą, Vilniaus universiteto bibliotekoje esančios (kaip palikimas iš Stefano Batoro universiteto) penkios skirtingos Michailo Tuhanas-Baranovskio knygos - trys lenkų kalba, viena rusų kalba ir viena vokiečių kalba, - pažintis su a.a. jo mama Elžbieta, su a.a. jo dėde Selimu Jasinskiu ir 1896 m. parašyta Vilniuje Maciejumi Tuhanas-Baranovskiu knygelė „O muslimach litewskich“.

Lenkijos totorių bendruomenėje

2005 rugsėjo 17 dieną Gdynėje, name, kuriame gyveno Leonas Najman Mirza Kričinskis, vienas iš prieškarinio Lenkijos totorių lyderių, Totorių metraščio redaktorius, Gdynės apskrities teismo vicepirmininkas, buvo atidengta memorialinė lenta šiam iškiliam totorių tautos sūnui pagerbti. Atidengiant lentą buvo išrikiuota Karinių

jūros pajėgų garbės sargyba. Ceremonijoje dalyvavo Gdanskio totorių bendruomenės atstovai, valstybės, miesto savivaldos vadovai, Gdynės apygardos teismo nariai, seniausia Lenkijos Respublikoje gyvenanti totorė ponija Wallas. Renginį filmavo Lenkijos televizija.

"LT" informacija

Memorialinės lentos atidengimo ceremonijos akimirkos.

Gerbiami tautiečiai!

Kurban – Bairamo šventės proga, maloniai kviečiame Jus dalyvauti Lietuvos totorių bendruomenių šventėje, kuri įvyks 2006 metų sausio 14 dieną (šeštadienį) 12 valandą, Vilniaus VRM kultūros rūmuose, Žirmūnų g. 1E (Priešais „Minsko“ parduotuvę). Važiuoti 9, 12, 13, 17, 19 troleibusais iki sustojimo „Tuskulėnų dvaras“. Iš stoties iki šio sustojimo važiuoja 34 autobusas.

Renginio programoje:

12.00 val. – dokumentinio filmo apie Lietuvos totorių bendruomenę „Murzų ainiai Lietuvos žemėje“, tarptautiniame musulmoniškojo kino festyvalyje Kazanėje laimėjusio pagrindinį prizą už geriausią scenarijų, premjera.

14.00 val. – nusipelnusios Tatarstano artistės Lilijos Gubaidulinos koncertas.

16.00 val. – 19.00 val. – diskoteka jaunimui ir tautinė vakaronė suaugusiems

Laukiame Jūsų šioje puikioje šventėje! Salė talpina 800 žiūrovų, tikrai tilpsime visi! Į renginį įėjimas nemokamas. Veiks paroda, skirta Kazanės 1000 metų jubiliejui. Pagal galimybes prašome atsinešti šiek tiek vaišių.

Pasiteirauti: Adas Jakubauskas, tel.: 2605 869, 8 682 72 328; Alijus Aleksandrovičius, tel.: 8 686 23 003.

Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga

Gerbiamiems MARYTEI IR ALEKSANDRUI JAKUBAUSKAMS

Šalna darbelį savo jau padarė.
Nuglamonėjo beržus ir klevus,
Pribėrė lapų aukso žemėn,
O jų šiugždėjimas toks širdžiai malonus.

Tiek kelio nuėjot neparklupe,
Tiek rūpesčių pakėlėt nedejavę,
Tiek žodžių, šypsenujų jau išdalijot
Šviesių minčių, kasdieninės duonos.

Auksinių vestuvių proga sveikinimus
ir linkėjimus siunčia giminės, artimieji,
draugai ir Alytaus apskrities totorių

Garbingo aštuoniadesimties metų jubiliejaus proga sveikiname JANĄ ŠČUCKĮ, gyvenantį Vilniuje. Linkime stiprios sveikatos, laimės ir džiaugsmo.

Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga ir giminės

JUOŽĄ ir ELENĄ KOMARUS sveikiname su auksinėmis vestuvėmis. Tegul Jūsų bendro gyvenimo penkiasdešimties metų patirtis pasitarnauja gražiu pavyzdžiu jaunajai kartai.

Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga ir giminės

Totorių virtuvė

PECHLEVE

Išplakti kiaušinius, įpilti šilto pieno, lydyto sviesto, sodos. Užminkyti paprastą kietą teslą. Po to ją padalinti į 12 dalių (pagal sluoksnių skaičių). Kiekvieną dalį iškočioti į plonus, keptuvės dydžio, 1,5 mm. storio lakštus.

Graikinių ar kitokių riešutų branduolius smulkiai sutrinti ir sumaišyti su cukrumi. Lakštus sudėti į keptuvę vieną ant kito, apatinis turi būti didesnis – kad užteiktų ant keptuvės kraštų.

Kiekvieną lakštą ištepti tirpdytu sviestu bei riešutų ir cukraus mišiniu. Vėliau apatinio lakšto kraštus vos pas-

tebima siūle sujungti su viršutinio lakšto kraštais.

Patiekalo paviršių ištepti kiaušinio tryniu, įpjovas užpilti lydytu sviestu ir pašauti į orkaitę. Kepti 10 – 15 minučių. Po to išimti iš orkaitės, aštriu peiliu supjaustyti rombais, išskyrus apatinį lakštą (kad medus nenutekėtų į keptuvę) ir vėl pašauti 30 – 40 minučių. Kepant keletą kartų įpjovas užpilti tirpdytu medumi. Iškeptą pechleve supjaustyti pagal įpjovas ir atšaldyti. Patiekti kaip saldumyną prie arbatos.

1 kg. pechleve reikės: 450 gr. miltų, 4 kiaušinių, 100 – 150 ml. pieno, 200 gr. lydyto sviesto, 0,3 gr. maistinės sodos. Pertepimui: 200 gr. trintų riešutų, 35-40 gr. sviesto, 150 gr. cukraus, 1 kiaušinio, 300 gr. medaus, žiupsnelio druskos.

Dėl STEPO JAKUBAUSKO mirties nuoširdžiai užjaučiame žmoną Ziną, dukrą Marytę, sūnus Joną, Simą, Romą ir Motiejų bei kitus artimuosius.

Alytaus apskrities totorių bendruomenė

Atsiprašymas

Laikraščio „Lietuvos totoriai“ 2005 m. gegužės – birželio mėn. Nr. 3(86) buvo paskelbtas Stepono Jakubausko laiškas LTV laidos „Labas“ kūrėjams. Atsiprašome gerbiamo Stepono Jakubausko už asmeninio pobūdžio laiško ir informacijos paviešinimą.

Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas

dr. Adas Jakubauskas

Laikraščio „Lietuvos totoriai“ redakcija

Lietuvių fotografai

Lietuvos totorių laikraštis
Leidžiamas nuo 1995 m. sausio

Redakcijos adresas:
Totorių g. 6, Kaunas

ISSN 1822-2072

Steigėjai: Romualdas Makaveckas, Galimas Sitdykovas, Adas Jakubauskas
Leidėjas: Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga

Vyr. redaktorius: Galimas Sitdykovas ☎ 8-37-760816, El.p. galsit@delfi.lt

Redaktorius: Adas Jakubauskas ☎ 8-5-2605869, mob.8-682-72328

Ats. sekretorius: Jonas Ridzvanavičius ☎ 8-37-736802, El.p. jonridz@ktu.lt

Lietuvių kalbos stilistė: Jūratė Čirūnaitė ☎ 8-37-227326

Apžvalgininkas: R. Makaveckas ☎ 8-37-390 641, El. p. Makaveckas@takas.lt

Spausdino: KTU spaustuvė, užsakymo Nr. Tiražas - 500 egz.
Autorių ir redakcijos nuomonės gali nesutapti.